

Teemu Vauhkonen

SUKUPUOLIVAIKUTUS MONIKKOPERHEISSÄ

**Tutkimus monikkolasten sukupuolen vaikutuksesta
monikkoperheiden hyvinvointiin**

Tiivistelmä

Tutkimuksessa tarkasteltiin lastensuojelun asiakkuutta monikkoperheiden hyvinvoinnin näkökulmasta. Tutkimuksessa tarkasteltiin ensisijaisesti sitä, onko kaksosten ja kaksosparien sukupuolirakenteella (tyttö-tyttö, poika-poika tai tyttö-poika) vaikutusta lastensuojelutarpeen selvitysten syihin, erityisesti vanhempien uupumiseen ja kasvatusvaikeuksiin. Vanhempien väsymys kaksosten lastensuojelun tarpeen selvityksen syynä oli yleisintä tyttö/poika-kaksosparien kohdalla. Heidän osuutensa vanhempiensa väsymyksen vuoksi tehdyistä selvityksissä oli kolminkertainen verrattuna tyttö/tyttö- ja poika/poika-pareihin. Tulosta voi selittää se, että eri sukupuolta olevien kaksosten kasvattaminen olisi raskaampaa kuin samaa sukupuolta olevien kaksosten. Aiemman tutkimuksen mukaan väsyessään monikkovanhemmat pyrkivät helpottamaan hoivataakkaansa kasvattamalla kaksoslapsiaan kollektiivisesti ns. ”yhtenä pakettina”. Vanhempien on todennäköisesti helpompi toteuttaa kollektiivista kasvatustyyliä samaa sukupuolta olevien kohdalla, mutta eri sukupuolta olevien kohdalla tarve eriytyneemmälle ja yksilöllisemmälle kasvatukselle näyttäytyy intensiivisempänä kuin samaa sukupuolta olevien kaksosten kohdalla. Kasvattamisen pulmat olivat lastensuojelun tarpeen selvityksen syynä reilulla kymmenesosalla lastensuojelun asiakkaina olleista kaksosista. Kasvattamisen pulmat olivat syynä useimmiten poika/poika-kaksosten keskuudessa ja vähiten tyttö-tyttö kaksosten keskuudessa. Päihteiden käyttö ei ollut yleinen syy monikkolasten lastensuojelutarpeen selvittämiseksi. Päihteiden käyttö selvitysten syynä oli kuitenkin yleisintä tyttö/poika kaksospareja edustavien tyttöjen keskuudessa.

Kiitokset

Tutkimus on tehty Suomen Monikkoperheet ry:n toimeksiannosta osana Hyvä alkuhanketta, joka on toteutettu Raha-automaattiyhdistyksen ja Alli Paasikiven säätiön rahoituksella yhteistyössä THL:n, Kelan, Tilastokeskuksen, Kuluttajatutkimuslaitoksen ja Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskuksen kanssa. Kiitän artikkelin kommentoinnista professori Jaakko Kapriota Terveiden ja Hyvinvoinnin laitokselta, Aune Karhumäkeä ja Ulla Kumpulaa Suomen monikkoperheet ry:stä, professori Jouko Huttusta Jyväskylän yliopistosta ja emeritusprofessori Irma Moilasta Oulun yliopistosta

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	4
2. Kaksosten erityispiirteet ja kaksostutkimus	6
2.1 Kaksosten sukupuoli	7
2.2 Monikkovanhemmuuden ongelmat	9
3. Tutkimusongelma	14
3.1 Aineisto ja menetelmät	15
3.2 Lastensuojelun tarpeen selvitys	15
4. Aineiston analyysi	16
4.1 Monikkolasten osuus lastensuojelun asiakkaista	17
4.2 Kaksosten lastensuojelutarpeen selvitykset	19
4.3 Vanhempien väsymys	20
4.4 Kasvattamisen pulmat	23
4.5 Päihteiden käyttö	25
4.6 Koulunkäynnin laiminlyönti	26
4.7 Yhteenveto	27
5. Johtopäätökset	27
6. Kirjallisuus	33

1. Johdanto

Tutkimuksessa selvitetään, onko kaksosten ja kaksosparien sukupuolella vaikutusta niihin syihin, joiden vuoksi kaksoslasten lastensuojelun tarvetta ryhdytään selvittämään. Sen selvittämisen tarkoituksena on vastata kysymykseen, onko kaksoslasten ja kaksosparien sukupuolella vaikutusta monikkoperheiden hyvinvointiin. Kysymykseen vastataan tarkastelemalla Helsingin Kaupungin lastensuojelun asiakastilastoja, joista kaksoset ovat tunnistettavissa syntymäajan ja perhetaustan perusteella. Tutkimus ei edusta perinteistä kaksostutkimusta, vaan yhteiskuntatieteellistä perhetutkimusta, joka kuitenkin nojautuu perinteisen kaksostutkimuksen perustalle. Vaikka tutkimuksen kohteena ovatkin kaksoset, keskitytään tässä ensisijaisesti monikkoperheiden hyvinvointia koskeviin kysymyksiin.

Tutkimuksessa keskeisiä käsitteitä ovat kaksosparien sukupuoli, kaksosten sukupuoli, sukupuolivaikutus, monikkolapset, monikkoperheet ja lastensuojelun tarpeen selvitys. Kaksosparien sukupuolella tarkoitetaan sitä, ovatko molemmat kaksosista tyttöjä vai poikia vai onko toinen kaksosista tyttö ja toinen poika. Kaksosten sukupuolesta puhutaan kun katsotaan kaksosia yksilöinä eli poikakaksoset voivat kuulua pareihin, joissa molemmat kaksoset ovat poikia tai vain toinen on poika (ja hänen kaksossisaruksensa tyttö). Monikkolapsilla viitataan tässä tutkimuksessa sekä kaksosiin että kolmosiin; ja monikkoperheillä tarkoitetaan perheitä, joissa on kaksoset tai kolmoset. Sukupuolivaikutuksella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sukupuolen vaikutusta monikkolasten omaan käyttäytymiseen ja vanhempien kasvatuskäytäntöihin. Lastensuojelutarpeen selvitykset ovat sosiaalityöntekijöiden lastensuojeluilmoitusten perusteella tekemiä selvityksiä siitä, tarvitaanko lasten tilanteessa lastensuojelun toimenpiteitä.

Tutkimukset ovat osoittaneet kaksosten sukupuolella olevan vaikutusta moniin käyttäytymistäipumuksiin ja yksilöllisiin piirteisiin, kuten asenteisiin asenteisiin (Miller&Martin 1995) ja sosiaalisuuteen (Pulkkinen, L., Vaalamo, I., Hietala, R., Kaprio, J. & Rose, R.J. 2003). Perinteisessä kaksostutkimuksessa kaksosten käyttäytymistäipumusten ja heidän muiden yksilöllisten piirteidensä tarkastelu on tapahtunut tutkijan havainnoinnin ja itse ilmoitetun käyttäytymisen tasolla, mutta tässä

tutkimuksessa otetaan pidempi askel. Tässä kysytään, onko kaksosten ja kaksosparien sukupuolella välittömän käyttäytymisen havainnoinnin kohteita etäisempiin, välittyneempiin ja sosiaalisesti eskaloituneisiin ilmiöihin, tässä tapauksessa ilmiöihin, jotka viranomaiset ovat katsoneet syiksi selvittää lastensuojelun toimenpiteiden tarve. Tämä tutkimus ei siis edusta perinteistä kaksostutkimusta siinä mielessä, että kaksosten ja kaksosparien sukupuolen vaikutusta mitataan sosiaalisiksi ongelmiksi määriteltyjen ilmiöiden ja perheiden hyvinvoinnin tasolla.

Myös kaksosten kasvuolosuhteiden on havaittu poikkeavan yksittäin syntyneiden lasten kasvuolosuhteista (Goshen-Gottstein 1980, Harvey & Bryan 1991, Lytton 1980, Sandbank 1988, Savic 1980). Myös kaksosten vanhempien kasvatuskäytäntöjen on havaittu poikkeavan usein yksittäin syntyneiden lasten vanhempien kasvatuskäytännöistä (Dibble & Cohen 1981, Goshen-Gottstein, 1980, Robin ym. 1988, Holditch-Davis ym. 1999, Moilanen & Pennanen 1997, Ainslie 1985). Kaksosten ja Kaksosparien sukupuolen vaikutusta vanhemmuuteen tai vanhempien kasvatuskäytäntöihin ei kuitenkaan olla aiemmin tutkittu. Tässä tutkimuksessa oletetaan, että sillä edustavatko kaksoset samaa sukupuolta tai eri sukupuolia, on vaikutusta vanhemmuuteen.

Perinteinen kaksostutkimus on tuottanut kaksosten erityisyydestä luotettavaa tietoa, joka muodostaa myös välttämättömän osan myös yhteiskuntatieteellisesti orientoitunutta kaksostutkimusta. Tässä tutkimuksessa on kuunneltu tarkkaan perinteistä kaksostutkimusta, ja pyritään täydentämään ja laajentamaan sen tuottamaa tietoa tarkastelemalla kaksosten sukupuolen yhteyttä sosiaalisten ongelmien tason ilmiöihin. Toisaalta tässä tutkimuksessa pyritään myös puhumaan perinteiselle kaksostutkimukselle: jos kaksosten ja kaksosparien sukupuolella näyttää olevan vaikutusta vanhemmuuteen sosiaalisten ongelmien tasolla, perinteisen kaksostutkimuksen tehtävänä olisi tämän syy-yhteyden täsmentäminen.

2. Kaksosten erityispiirteet ja kaksostutkimus

Monikkolapsia syntyy Suomessa vuosittain kesimäärin 1730, joista kaksosia keskimäärin 1708¹. Neloset ovat syntyneet viimeksi vuonna 1994. Kaikkiaan monikkolasten osuus on Suomessa vuosittain syntyneistä lapsista 3 prosenttia. Noin 20-30 prosenttia monikkosyntymistä johtuu hedelmöityshoidoista (Kaprio, Vilska, ym.1999, 7-8) Monikkolapsia odottava nainen on tyypillisesti 30–34-vuotias ensisynnyttäjä (Ahlgren 2007.). Heidän osuutensa monikkolapset saaneista äideistä on lähes puolet (Gissler 2007). Monikkoperheen äideillä on lapsia muiden lapsiperheiden äitejä enemmän (Ruokolainen 2009). Monikkolapsia koskeva tutkimus rajautuu käytännössä kaksostutkimukseksi, jolla on pitkät perineet. Suomessa kaksostutkimus aloitettiin Helsingin yliopistossa vuonna 1974.

Kaksostutkimuksen voidaan katsoa jakautuneen kahteen eri tutkimusperinteeseen. Kaksostutkimuksen on katsottu tuottavan tietoa geenien ja ympäristön vaikutuksesta sekä niiden yhteisvaikutuksesta ihmisen yksilöllisten piirteiden ja käyttäytymismuotojen synnyssä. (Silventoinen & Kaprio 2008, Penninkilampi-Kerola 2006, 15) Toinen tutkimusperinne on painottanut kaksosten poikkeuksellisia kasvu ympäristöjä, eli sitä että kaksostutkimus tarjoaa mahdollisuuden tarkastella muuntuneita kasvun konteksteja (Penninkilampi-Kerola 2006, 15) Kaksosena kasvamisen ajatellaan poikkeavan yksittäin syntyneiden lasten kasvamisesta. (Rutter & Redshaw 1991) Yleensä myös oletetaan kaksosilla olevan enemmän ongelmia niin fyysisessä, psykologisessa kuin sosiaalisessa kehityksessäkin, mutta kaksosuus voi olla myös hyvin positiivinen asia elämässä (Penninkilampi-Kerola 2006 , 15)

Biologisia eroavaisuuksia kaksosten ja yksittäin syntyneiden lasten välillä selitetään usein kaksosraskauteen ja kaksosten synnyttämiseen liittyvillä riskeillä. Kaksosilla on suurempi riski syntyä ennen aikaisesti (Luke & Keith 1992, Keith ym. 1995) ja saada synnytyksen jälkeisiä komplikaatioita, yksittäin syntyneisiin lapsiin verrattuna (Allen 1995, Alin Åkerman & Fischbein 1991, Moilanen & Rantakallio 1989). Lisäksi perinataalisen (Sherer 2001) kuolleisuuden aste on kaksosilla 3-7 kertaa korkeampi kuin yksittäin syntyneillä lapsilla. Kaksoset syntyvät yleensä myös pienempinä kuin

¹ Viimeisten kymmenen vuoden keskiarvo

yksittäin syntyneet lapset (Buckler & Green 2004, Leroy ym. 1982). Korkeampi kuolleisuus johtuu osin kaksosten enneaikaisesta syntymästä, mutta osin myös hitaammasta kasvusta synnytyksen jälkeisillä viikoilla. Tämä koskee etenkin monotsygoottimonokoriaalisia kaksosia (eli joilla yhteinen istukka ja suonikalvo), joiden perinataalikuolleisuus on suurempi kuin muiden kaksosten.

Pienikokoisuuden raskausaikana ja alhaisen syntymäpainon on katsottu olevan syynä kaksosten kohonneelle riskille saada synnytyksen jälkeisiä komplikaatioita ja esimerkiksi älyllisiä tai neurologisia ongelmia (Allen 1995). Syntymän jälkeen kaksoset kuitenkin saavuttavat kasvussa yksittäin syntyneet lapset nopeasti. 8-10 ikävuoteen mennessä kaksoset ovat yleensä päässeet enneaikaiseen syntymään ja alhaiseen syntymäpainoon liittyvistä ongelmistaan, niin että heidän ja yksittäin syntyneiden lasten välillä ei ole enää juurikaan eroa. (Ljung ym. 1977, Watts & Lytton 1981, Wilson 1979). Kuitenkin, jotkut tutkimukset ovat löytäneet vähäisiä pituus ja painoeroja kaksosilla ja yksittäin syntyneillä, jotka jatkuvat nuoruuteen (Pietiläinen ym. 1999; Yokoyama, Sugimoto, Pitkäniemi, Kaprio, Silventoinen 2011).

Kaksosten on huomattu saavan jatkuvasti hieman yksittäin syntyneitä lapsia korkeampia pistemääriä ulkoistavan käyttäytymisen ja lasten oirehtimista mittaavissa tutkimuksissa (Gau ym. 1992). Hayn ja O'Brienin (1987) tutkimuksen mukaan kaksoset olivat yksittäin syntyneitä lapsia taipuvaisempia ylireagoimaan. Joissakin tutkimuksissa on osoitettu kaksosilla esiintyvän enemmän tarkkaavaisuushäiriötä (ADHD) kuin yksittäin syntyneillä lapsilla. (Levy ym. 1996). Vaikka monikkolapsilla on muita enemmän neurologisia ja muita ongelmia, nuoruudessa ja aikuisuudessa monikot eivät käyttäytymisen, terveystottumusten ja sairastuvuuden osalta poikkea muusta väestöstä (Pulkkinen ym., 2003, Christensen ym. 1995).

2.1 Kaksosten sukupuoli

Brittiläisessä aikuisia kaksospareja koskevassa tutkimuksessa (Resnick, Gottesman, McGue, 1993) huomattiin elämishakuisuuden olevan huomattavasti suurempaa niillä naisilla, joilla oli kaksosveli kuin niillä joilla oli kaksossisko. He olivat taipuvaisempia sosiaalisesti ja seksuaalisesti estottomampaan käyttäytymiseen ja olivat myös

seikkailunhaluisempia (millä tarkoitettiin elämysten etsimistä ei-sovinnaisilla tavoilla, kuten matkustelemalla, älyllisillä harrastuksilla tai tajuntaa muuntavilla huumeilla). Naisten, joilla oli kaksosveli, huomattiin olevan myös herkempiä kyllästymään. Kaksosveljen omaavat naiset olivat kauttaaltaan asenteiltaan maskuliinisempia kuin kaksossisaren omaavat naiset. Miehistä puolestaan ei havaittu eroja sen mukaan, oliko heillä kaksosveli tai kaksossisar.

Myös Australialaisessa tutkimuksessa (Miller&Martin 1995) saatiin vastaavanlaisia tuloksia. Niin sanotun hormonaalisen selityksen mukaan ero johtuu siitä, että tytöt, joilla on kaksosveli, altistuvat kohdussa mieshormoneille. Hormonaalisen vaikutuksen puolesta puhuu se, että vastakkaista sukupuolta olevat tytöt tulevat maskuliinisemmiksi mielipiteissään, mutta vastakkaista sukupuolta olevat pojat eivät tule naisellisemmiksi. Nisäkkäillä oleva peruskaava on, että sikiöstä tulee naaras, ellei se altistu testosteronille sikiön kiveksistä. Altistuminen testosteronille saattaa hyvinkin selittää maskuliiniset asenteet ja maskuliiniset käyttäytymismallit naisilla. (Emt. 47)

Nämä havainnot voidaan selittää myös syntymän jälkeisillä tekijöillä. Silloin joudutaan edelleen selittämään miksi tytöt muuttavat käyttäytymistään maskuliiniseksi, mutta pojat eivät muutu feminiiniseksi. Sosiaalisen selityksen tulee siis sisältää käsitys, jonka mukaan naisilla olisi miehiä suurempi taipumus muuttaa mielipiteitään itseään emotionaalisesti lähellä olevien ihmisten mukaisiksi. (Emt. 47-48)

Sukupuolen mukaan on havaittu myös eroja kaksosten kognitiivisen suoriutumisen tasoissa. Selittävänä tekijänä tälle saattaa olla samaa sukupuolta olevien kaksosten suurempi geneettinen samankaltaisuus eri sukupuolta oleviin kaksosiin verrattuna. Toisen oletuksen mukaan perheen sisäinen ja ulkoinen käyttäytyminen mallintaa sukupuolittunutta vuorovaikutusta vastakkaista sukupuolta olevien kaksosten kohdalla eri sukupuolta oleviin kaksosiin verrattuna. (Emt. 373). Vuoksimaa (2010) puolestaan havaitsi tutkimuksessaan, että avaruudellista hahmottamista mittaavassa testissä, jossa miehet suoriutuvat keskimäärin naisia paremmin, naiset joilla oli kaksosveli, suoriutuivat siinä paremmin kuin naiset, joilla oli kaksossisar. Tässäkään ei voida täysin varmakseen sanoa, johtuuko ero siitä, että naiset joilla on kaksosveli, ovat altistuneet

kohdussa kaksosveljen tuottamalle testosteronille, vai siitä että syntymän jälkeinen kasvuympäristö on erilainen naisilla, joilla kaksosveli kuin naisilla, joilla on kaksossisar.

Kaksosuutta ja siihen kytkeytyviä ilmiöitä ei kuitenkaan voida ymmärtää kokonaisuudessaan ainoastaan luonnontieteiden tai psykologian viitekehyksessä. Kaksosuus on myös sosiaalinen konstruktio. Kaksosten kategorialla on oma paikkansa kulttuurisissa merkitysrakenteissa jotka vaihtelevat ajassa ja paikassa. Kaksosten roolia koskevat normit luovat ja uusintavat suhtautumistamme kaksosiin sekä kaksosten itseymmärrystä.

2.2 Monikkovanhemmuuden ongelmat

Monikkoäideillä on yksittäin synnyttäneisiin äiteihin nähden kohonnut riski sairastua synnytyksen jälkeiseen masennukseen. Kaksosten äideillä masennus on viisi kertaa yleisempää kuin yhden vauvan synnyttäneillä. Viisivuotiaiden kaksosten äidit ovat edelleen väsyneempiä ja masentuneempia kuin ne äidit, jotka eivät ole saaneet lapsiaan samanaikaisesti. (Thorpe ym. 1991; Owen ym. 2004; Sherard ym. 2007; Karhumäki 2009, 130) Kaikista monikkoäideistä 25 prosenttia on arvioitu kärsivän eriaikaisesta masennuksesta ja ahdistushäiriöistä (Leonard ym. 1998; Karhumäki 2009, 130) Arki samanaikaisesti syntyneiden ja pienipainoisten vauvojen kanssa, joilla usein on kehitykseen liittyviä pulmia, saattaa olla vanhemmille hyvin raskasta aikaa. Tällä saattaa olla osaltaan vaikutusta synnytyksen jälkeisen masennuksen kehittymiselle. (Karhumäki 2009)

Mikäli lapset joutuvat syntymänsä jälkeen tehostettuun hoitoon, voi vanhempien tutustuminen lapsiinsa vaikeutua (Karhumäki 2009; Kumpula 2006a.). Myös monikkolasten ja heidän vanhempiensa kiintymyssuhteessa voi ilmetä haasteita. (Holditch-Davis ym. 1999) Odotusaikana kiintymyssuhteen muodostuminen voi keskittyä vahvasti mielikuviin siitä, kumpaa sukupuolta vauvat ovat. Tällä puolestaan voi olla vaikutusta vauvojen kanssa muodostuvaan kiintymyssuhteeseen. Tältä pohjalta on ehdotettu, että äidin saattaa olla helpompaa muodostaa kiintymyssuhde eri sukupuolta oleviin kaksosiin. Lasten kasvaessa äidit tekevät usein stereotyyppisiä vertailuja eri sukupuolta olevien kaksosten välillä asettaen lasten käyttäytymiselle

odotuksia, kuten pojat ovat aktiivisia ja liikunnallisia, tytöt verbaalisia ja suloisia. Äidit pitävät poikia hankalammin käsiteltävinä ja tyttöjä rauhallisempina ja helpompina. Kun lapset täyttävät äidin heihin kohdistamia odotuksia, äidin on helpompaa ylläpitää ja vaalia kiintymyssuhdetta lapsiinsa. (Allen Frank 1997, 76-84)

Monikkolasten hoitaminen, varsinkin lasten ensimmäisenä elinvuotena (Beck 2002; Kumpula 2006a), on usein niin kuormittavaa, että monilla vanhemmilla on vain vähän aikaa leikille ja mielihyvöpainotteiselle olemiselle monikkolastensa kanssa (Trias 2006). Tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin äidin ja vauvojen vuorovaikutusta (Ostfeld ym. 2000), havaittiin, että yksitellen syntyneiden lasten äidit suhtautuivat lapsiinsa positiivisemmin ja heidän tarpeisiinsa herkemmin reagoiden kuin monikkolasten äidit. Monikkolapset hymyilivät äidilleen yksitellen syntyneitä lapsia vähemmän ja myös vaihtoivat äitinsä kanssa katseita harvemmin. Monikkolasten äidit eivät myöskään ohjanneet lapsiaan huomioimaan ympäristöään niin usein kuin yksitellen syntyneiden lasten vanhemmat. Äidit saattavatkin toimia jaksamisensa turvatakseen siten, että he käyttävät lasten hoitoon mahdollisimman vähän aikaa (Trias 2006).

Esther R. Goshen-Gottensteinin (1980) israelilaisia monikkolasten äitejä koskevassa tutkimuksessa sosiaalitieteilijä ja psykiatri havainnoi monikkolasten ja heidän äitiensä vuorovaikutusta lasten ensimmäisen ikävuoden aikana. Tutkimuksen mukaan monikkoäidit ilmaisivat huolta ja negatiivisia tunteita heti lasten syntymän jälkeen. Monikkoäidit kokivat harvoin mielihyvää äitiydestä lastensa ensimmäisen elinvuoden aikana. He saattoivat myös vältellä kanssakäymistä ja ”julkista esiintymistä” lastensa kanssa. Monikkoäidit kokivat myös jääneensä eristyksiin. Lasten ilmaistessa yhtä aikaa tarpeitaan, äidit ratkaisivat tilanteen muun muassa suosimalla imettämistä nopeampaa pulloruokintaa, tarjoamalla hoivaa vaille jäävälle lapselle korvike (esim. Lelu tai lohduttavaa puhetta), laittamalla lapset leikkikehään tai sitteriin, kohtelemalla lapsia yhtenä ”pakettina” (mm. Syöttämällä lapset yhtä aikaa ja samoilla ruokailuvälineillä) ja tarjoamalla lapsille virikkeitä hitaammin kehittyneen lapsen mukaan. Johtopäätöksenä todettiin, että äideillä on usein mallina yhden lapsen kerrallaan saaneen äidin mielikuva, joka ei monelta osin sovi monikkolasten äitiyteen esimerkiksi kiintymyssuhteen solmimisen haasteiden vuoksi. Vaikka äidit tuntevat ambivalentteja

tunteita lastaan kohtaan, monikkoäideillä nämä tunteet vaikuttaisivat olevan jyrkempiä ja niiden negatiiviset elementit vahvempia. (Emt. 192-201).

Kehityksen tutkijat ovat tunnustaneet, että yksi tärkeimmistä sosio-emotionaalisista tehtävistä ensimmäisenä elinvuotena on aikaansaada kahdenvälinen interaktio, lapsen ja hoitajan välinen kiintymyssuhde. Lisäksi on väitetty, että äiti kykenee muodostamaan menestyksekkään ja intiimin kiintymyssuhteen ainoastaan yhteen lapseen kerrallaan. Siten kaksosten vanhempien odotetaan kohtaavan enemmän vaikeuksia kiintymyssuhteen muodostamisessa kaksostensa kanssa (Abbink ym. 1982, Bryan 2003, Garel & Blondel 1992). Seurauksena tästä vanhemmat saattavat muodostaa siteen toiseen lapseen toisen kustannuksella. Toisinaan kaksosten erotessa toisistaan terveyden ja kypsymisen suhteen, äidit näyttävät suosivan enemmän toista kaksosistaan. Eräässä tutkimuksessa havaittiin äitien olevan taipuvaisia suosimaan kaksosta, joka oli annettu kotiin ensin, toisin sanoen sitä, jolla oli vähemmän lääketieteellisiä komplikaatioita (Goldberg ym. 1986, Minde ym. 1990). Toisessa tutkimuksessa huomattiin äitien suosivan useimmiten heikompa lasta (Field ym. 1982).

Moni tutkimus on osoittanut kaksosten vanhempien todennäköisesti kokevan ja ambivalenssia kasvatuskäytännöistään ja huomion jakamisesta lasten välillä (Dibble & Cohen 1981, Goshen-Gottstein, 1980, Robin ym. 1988). Kaksosten äidit kuluttavat huomattavasti enemmän aikaa lapsiin liittyvään toimintaan kuin yksittäin syntyneiden lasten äidit, mutta heillä on vähemmän aikaa käytettävissään kuhunkin lapseen (Goshen-Gottstein 1980, Holditch-Davis ym. 1999). Joskus vanhemmat päätyvät ratkaisuun että toista lapsista pidetään äidin kaksosena, toista isän. Tällä tavoin he voivat antaa yksilöllistä huomiota kullekin lapselle ja helpottaa kahden pikkulapsen samanaikaisen hoitamisen taakkaa.

Jotkut kaksosten vanhemmista välttävät toisen kaksosen suosimisen näyttämistä (Abbink ym. 1982, Holditch-Davis ym. 1999, Minde ym. 1990), mikä johtaa usein kaksosten äärimmäisen samankaltaiseen kohteluun. Tourette ja kumppanit (1989) ovat jakaneet kaksosten äidit kahteen eri ryhmään: differentiaatio-orientoituneisiin ja kaksosorientoituneisiin. Differentiaatio-orientoituneet äidit

yrittävät aktiivisesti luoda yksilöllisen suhteen kuhunkin lapseen ja korostavat eriytyneisyyttä kasvatuskäytännöissään. Kaksosorientoituneet puolestaan olivat yleisesti kiintyneitä lastensa kaksosuuteen ja he pyrkivät korostamaan lastensa samankaltaisuutta ja kohtelemaan heitä yhtenä yksikkönä. Äidit, joilla oli korkeampi sosioekonominen status ja joilla oli enemmän koulutettuja, olivat differentiaatio-orientoituneempia kuin äidit joilla oli matalampi sosioekonominen status ja vähemmän koulutusta, jotka puolestaan olivat useammin kaksosorientoituneita. Samanmunaiset eli identtiset kaksoset saivat todennäköisemmin kaksosorientoitunutta kohtelua. Ainslie (1985) puolestaan huomasi, että myös äitien taipumus idealisoida kaksosuutta riippui vahvasti heidän sosioekonomisesta asemastaan. Samanlaisia havaintoja teki myös Zazzo (1984), joka huomasi vanhempien joilla oli matalampi sosioekonominen asema, olevan taipuvaisempia vahvistamaan kaksosuutta nimeämällä, pukemalla ja viittaamalla kaksosina samalla tavalla.

Moniques Robinin ym. (1996) tutkimuksessa ranskalaisten monikkoäitien suhtautumisesta lastensa hoitamiseen näiden ensimmäisen elinvuoden aikana, äidit puolestaan jaettiin hoivan antamisessa kollektiivisesti (kaksosparin hoitaminen yhtenä yksikkönä) tai individuaalisesti (molempien kaksosten yksilöllinen hoitaminen) hoitamisen jatkumolle. Suurin osa äideistä oli lapsiinsa joustavasti ja yksilöllisesti suhtautuvia. Nämä äidit ilmoittivat hoitavansa kaksosiaan lapsentahtisesti. Toiseksi suurin osa äideistä oli lapsiaan organisoidusti ja säännöllisesti hoitavia. Heistä kolmannes kertoi raivanneensa arjestaan aikaa myös parisuhteen hoitoon. Kolmas tyyppi oli lapsiaan mahdollisimman kollektiivisesti hoitavat monikkoäidit. Hoivan rytmittäminen yhtäaikaiseksi myös aiheutti joissakin näistä äideistä turhautumisen ja syyllisyyden tunteita. Tutkimuksen johtopäätöksenä oli ensinnäkin se, että mitä väsyneempiä äidit kokivat olevansa, sitä todennäköisemmin he hoitivat lapsiaan kollektiivisen mallin mukaan. Toinen selitysmalli puolestaan esitti hoitokäytäntöjen vaihtelevan, koska äidit pyrkivät jäljittelemään äiti-lapsi-suhdetta kohtelemalla lapsia yhtenä yksikkönä. (Emt.452- 459)

Kaksoset saavat tavallisesti enemmän kiinnostusta ja huomiota osakseen kuin yksittäin syntyneet lapset. Kulttuuriset asenteet ja taipumukset kaksosia kohtaan ovat yhä suhteellisen stereotyyppisiä, ja kaksosten usein oletetaan olevan luonteensa ja

käyttäytymisensä puolesta hyvin samankaltaisia keskenään (Fiegelson 1983, Leonard 1961, Stewart 2000). Tämä pitää tietysti erityisesti paikkaansa samanmunaisten kaksosten kohdalla (Koch 1966). Jotkut tutkimukset ovat ehdottaneet, että stereotypisointi saattaa jopa lisääntyä kaksosten kasvaessa kohti murrosikää (Hay 1999). Erityishuomio, jonka kaksoset ja heidän vanhempansa saavat osakseen, voi lisätä vanhempien halua säilyttää kaksostensa samankaltaisuus kohtelemalla ja pukemalla heidät samalla tavalla, ja se saattaa myös lisätä kaksosten halua säilyttää heidän suhteensa kaksosuutena (Ainslie 1985, Schave & Ciriello 1983).

Useimmat aikaisemmista tutkimuksista ovat lähestyneet kaksosuutta psykopatologisen orientaation perustalta. Helen Kochin (1996) tutkimuksessa puolestaan huomattiin kaksosten, erityisesti kaksostyttöjen olevan muita suositumpia ja luokkakaveriensa suosikkeja. Pulkkinen kollegoineen (2003) raportoi kaksosten korkeasta adaptiivisuuden asteesta sosiaalisessa kehityksessä, ehdottaen että esimurrosikäiset kaksoset ylittävät luokkatoverinsa sosiaalisesti aktiivisen ja adaptiivisen käyttäytymisen kehityksessä. Tämän hän havaitsi pitävän erityisesti paikkaansa puolestaan poikien kohdalla, jotka saivat suosiota ja interaktiota mitattaessa korkeampia pisteitä kuin yksittäin syntyneet pojat. (Pulkkinen ym. 2003).

Lääketieteellinen ja psykologinen tutkimus on siis osoittanut kaksosilla olevan erityisiä kehitykseen liittyviä ongelmia (Esim. Allen 1995, Alin Åkerman & Fischbein 1991, Moilanen & Rantakallio 1989). Myös kaksosten ja heidän vanhempiensa välisissä kiintymyssuhteissa on havaittu ongelmia (esim. Holditch-Davis ym. 1999).

Yhteiskuntatieteellinen perhetutkimus puolestaan on osoittanut monikkoperheiden intensiivisemmät muihin lapsiperheisiin verrattuna (esim. Thorpe ym. 1991; Owen ym. 2004; Sherard ym. 2007; Karhumäki 2009; Allen Frank 1997). Sen että lapset ovat kaksosia on myös havaittu vaikuttavan vanhempien kasvatuskäytäntöihin (esim. Robin 1980, Goshen-Gottensteinin 1996). vanhemmuuden Tässä tutkimuksessa halutaan selvittää, ilmenevätkö nämä kaksosten ja monikkoperheiden erityispiirteet myös lastensuojelutilastoissa. Tätä ei olla ennen tutkittu. Myös kaksosten ja kaksosparien sukupuolen vaikutuksesta verrattain vähän tutkimusta. Kaksosten ja kaksosparien sukupuolella on kuitenkin osoitettu olevan vaikutusta kaksosten asenteisiin ja heidän käyttäytymistäipumuksiinsa (Resnick, Gottesman, McGue, 1993; Miller & Martin 1995).

Aiemmin ei olla myöskään tutkittu kaksosten ja kaksosparien sukupuolen vaikutusta kaksosten monikkoperheiden kohtaamiin haasteisiin. Ei ole myöskään tutkittua tietoa siitä, millainen vaikutus kaksosten vanhemmuuteen on sillä, edustavatko kaksoset samaa sukupuolta vai eri sukupuolia. Miten se vaikuttaa kaksosten vanhemmilla esiintyvään taipumukseen kasvattaa lapsia kollektiivisesti. Tässä tutkimuksessa oletetaan, että kaksosparien sukupuolirakenteella todennäköisesti on vaikutusta vanhemmuuteen ja vanhempien kasvatuskäytäntöihin.

3. Tutkimusongelma

Tutkimuksessa halutaan siis tarkastella kaksosten sukupuolivaikutuksen osuutta monikkoperheiden hyvinvointiin. Varsinaisena mittaamisen kohteena ovat lastensuojelun asiakkaina olevat kaksoset (lastensuojelussa asiakkaana pidetään lasta, ei hänen huoltajiansa). Asiakkaaksi voidaan kuitenkin yhtä hyvin katsoa koko perhe. Kaksosia ja kaksosten sukupuolivaikutusta ei ole aiemmin tarkasteltu lastensuojelun kontekstissa. Kaksosten erityislaatu tunnetaan ja kaksosten sukupuolirakenteella tiedetään olevan vaikutuksia, mutta tämä on ensimmäinen tutkimus, jossa niitä mitataan lastensuojelutyön tasolla. Monikkoperheiden hyvinvointia mitataan vanhempien uupumisen ja kasvatusvaikeuksien suhteen sekä kaksosten käytös- ja henkilökohtaisten ominaisuuksien suhteen. Tutkimus ei suoranaisesti vastaa siihen, ovatko vanhempien uupumus ja kasvatusvaikeudet tai lasten ja nuorten käytös- tai henkilökohtaiset ongelmat yleisempiä kaksosten tai muiden monikkolasten keskuudessa, vaan tässä näiden tekijöiden ilmenemistä tarkastellaan lastensuojelun asiakastilaoissa. Tutkimuskysymys on:

Onko kaksosten sukupuolella ja kaksosparin sukupuolirakenteella vaikutusta lastensuojelutarpeen selvitysten syihin?

Tutkimuksessa tarkastellaan yhtäältä sitä, onko kaksosten sukupuolella vaikutusta vanhempien uupumiseen ja kasvatusvaikeuksiin, jotka ovat johtaneet lastensuojelun tarpeen selvitykseen. Toisaalta tutkimuksessa tarkastellaan myös sitä, onko kaksosten sukupuolella vaikutusta kaksosten itsensä epäsosiaaliseen käyttäytymiseen, joka on

johtanut lastensuojelun tarpeen selvitykseen. Ensin tutkimuksessa selvitetään, eroavatko monikkolapset lastensuojelun asiakkaina muista lapsista.

3.1 Aineisto ja menetelmät

Aineistona tutkimuksessa käytetään Helsingin Kaupungin lastensuojelun asiakastilastoja vuodelta 2010. Aineiston on koonnut Helsingin sosiaaliviraston Tietohuolto- ja tilastoyksikön työntekijät, he poimivat asiakastilastoista kaksoset ja kolmoset syntymäajan ja perhetaustan perusteella. Helsingissä oli vuonna 2010 yhteensä 244 monikkolasta lastensuojelun asiakkaan, joista 208 alle 18-vuotiaita. Aineiston tarkastelua hankaloitti isot määrät puuttuvia tietoja asiakkaiden taustatiedoissa, esimerkiksi asiakkaiden perhettä, taloudellista tilannetta ja vanhempien koulutusta koskevia tietoja oli kirjattu vain harvakseltaan. Tämä esti asiakkaiden sosiaalisen taustan tarkastelemisen. Lastensuojelutarpeen selvitysten syyt ja asiakkaiden sukupuoli kuitenkin oli kirjattu täysin. Lisäksi kaikkia vuonna 2010 Helsingissä lastensuojelun asiakkaina olleiden tietoja ei pystytty toimittamaan, mikä puolestaan esti monikkolasten suoran vertaamisen muihin lastensuojelun asiakkaisiin. Menetelminä tutkimuksessa käytetään suorien jakaumien tarkastelua, ristiintaulukointia, korrelaatiokertoimia. Ristiintaulukoinnin yhteydessä on käytetty KHI2-testiä, joka ilmoittaa ristiintaulukoinnin tuloksen tilastollisen merkitsevyyden.

3.2 Lastensuojelun tarpeen selvitys

Lastensuojelun asiakkuus alkaa kun päätetään tehdä lastensuojelutarpeen selvitys tai kun ryhdytään kiireellisesti lastensuojelutoimenpiteisiin (LsL 26 §). Lastensuojeluasia tulee vireille lastensuojeluilmoituksesta, hakemuksesta tai kun lastensuojelun työntekijä saa muutoin tietää lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Kiireellinen lastensuojelun tarve on arvioitava välittömästi. Lastensuojeluilmoitus ei kuitenkaan aina välttämättä johda toimenpiteisiin. (Muranen ym. 2012)

Lastensuojelutarpeen selvityksillä tutkitaan lapsen suojelun ja tuen tarvetta, jotta voidaan arvioida, tarvitseeko lapsi sekä hänen perheensä lastensuojelun tukea. Selvityksellä pyritään myös kaikkia siihen osallistuvia, mistä huoli on syntynyt ja miten

osapuolet siihen suhtautuvat. Selvityksen pohjalla on tilanteesta tehty lastensuojeluilmoitus. Selvitys on puuttumista perheen elämään. Selvityksellä tavoitellaan yhteistä prosessia lapsen tai nuoren ja vanhempien kanssa, mutta se voidaan tehdä vaikka vanhemmat vastustaisivat sitä. Lastensuojeluilmoitus voidaan tehdä kun havaitaan tai saadaan tietää asioita, joiden vuoksi lapsen lastensuojelutarve olisi syytä selvittää. Kyseessä on henkilön oma arvio tarpeesta selvittää lapsen lastensuojelun tarve. Ilmoituksen tekemiseen ja lastensuojelutarpeeseen vaikuttavat monet lapsen hoidon ja huolenpidon tarpeeseen liittyvät seikat, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen. Syynä voivat voi olla esimerkiksi lapsen tarpeiden laiminlyönti, lapsen heitteillejättö, lapsen pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö tai niiden epäily tai uhka. Ilmoituksen syynä voivat olla myös havainnot lapsen hyvinvointia vaarantavista puutteista ja osaamattomuudesta lapsen huolenpidossa ja hoidossa. Ilmoituksen syynä voi olla lapsesta huolehtivan aikuisen päihde- tai mielenterveysongelmat, jaksamattomuus tai oman hoidon laiminlyöminen tai myös arjen tukiverkon puuttuminen silloin, kun se saattaa vaarantaa lapsen hyvinvointia. Lisäksi ilmoituksen aiheena voivat olla lapsen oma päihteiden käyttö, mielenterveyden ongelma, rikoksilla oireilu tai lapsen itsetuhoisuus. (Emt.)

4. Aineiston analyysi

Analyysissa tarkastellaan ensimmäiseksi monikkolasten osuutta lastensuojelun asiakkaista. Sillä halutaan saada selville, onko kaksosilla ja muilla monikkolapsilla korkeampi riski päätyä lastensuojelun asiakkaiksi. Koska tutkimusaineisto kattaa ainoastaan lastensuojelun asiakkaina olleet monikkolapset eikä yksittäin syntyneitä lapsia, suoraa vertailua monikkolasten ja yksittäin syntyneiden lasten osuuksista ei voida tehdä. Monikkolasten osuudesta lastensuojelun asiakkaista lasketaan siitä syystä arvio käyttämällä apuna muuta tilastotietoa.

Analyysin toisessa, tämän tutkimuksen keskeisimmässä vaiheessa selvitetään kaksosten lastensuojelutarpeen selvitysten syitä, eli mitä mitkä ovat tyypillisimmät lastensuojelutarpeen selvitysten syyt. Tällöin tarkastellaan, miten nämä syyt suhteutuvat aiempaan tutkimustietoon monikkoperheiden ja kaksosten piirteistä. Tässä vaiheessa päästään sukupuolivaikutuksen tarkasteluun. Tällöin selvitetään, miten

kaksosten ja kaksosparien sukupuoli vaikuttaa vanhempien uupumukseen, kasvatuksen pulmiin, kaksosten päihteiden käyttöön ja koulunkäynnin laiminlyöntiin. Tarkastelussa huomioidaan myös ikävaiheen vaikutus, koska se myös vaikuttaa olennaisella tavalla tutkittavaan ilmiöön.

4.1 Monikkolasten osuus Lastensuojelun asiakkaista

Ensin tarkastellaan monikkolasten osuutta lastensuojelun asiakkaista Sillä halutaan selvittää, eroaako monikkolasten osuus yksittäin syntyneiden lasten osuudesta lastensuojelun asiakkaina. Useat tutkimukset ovat lähestyneet kaksosuutta psykopatologisen orientaation perustalta osoittaen, että kaksosilla on keskimäärin useammin esimerkiksi kehitykseen, kiintymyssuhteeseen ja vanhemmilta saatavaan hoivaan liittyviä ongelmia. Tältä pohjalta olisi syytä odottaa, että kaksoset valikoituisivat suhteellisesti useammin myös lastensuojelun asiakkaiksi. Tärkeätä olisi myös selvittää ne olosuhteet, joiden kanssa monikkovanhemmuuden raskaus tekee monikkoperheestä lastensuojelun asiakkaan. Todennäköisesti monikkovanhemmuuden raskaus ja kaksosten kasvattamisen haasteet johtavat lastensuojelun asiakkuuteen useammin alemmaa sosioekonomista asemaa edustavien monikkoperheiden keskuudessa.

Lastensuojelun asiakkaina olleiden monikkoperheiden sosioekonomista asemaa ei tässä tutkimuksessa voitu tarkastella, joten aineiston lastensuojelun asiakkaat voidaan ainoastaan suhteuttaa siihen tietoon, mitä lastensuojelun asiakkaista on aiemmissa tutkimuksissa ja selvityksissä saatu irti. Heino (2007) on tarkastellut vuonna 2006 lastensuojelun asiakkaina olleita. Lastensuojelun asiakkaat tulevat usein köyhistä perheistä. Heino selvityksen mukaan lastensuojelun asiakkaaksi tulleista lapsista joka toisen asuinperhe on toimeentulotuen asiakas. Lasten suojelun asiakkaaksi tulleiden lasten asumisen perusta on myös muihin väestön lapsiin verrattuna erilainen. Lastensuojelun asiakkaaksi tulevien perheet asuivat useammin vuokra-asunnoissa ja harvemmin omistusasunnoissa. Lastensuojelun asiakkaaksi tulevat lapset myös asuvat ahtaammin kuin suomalaiset lapset keskimäärin. (Emt., 65)

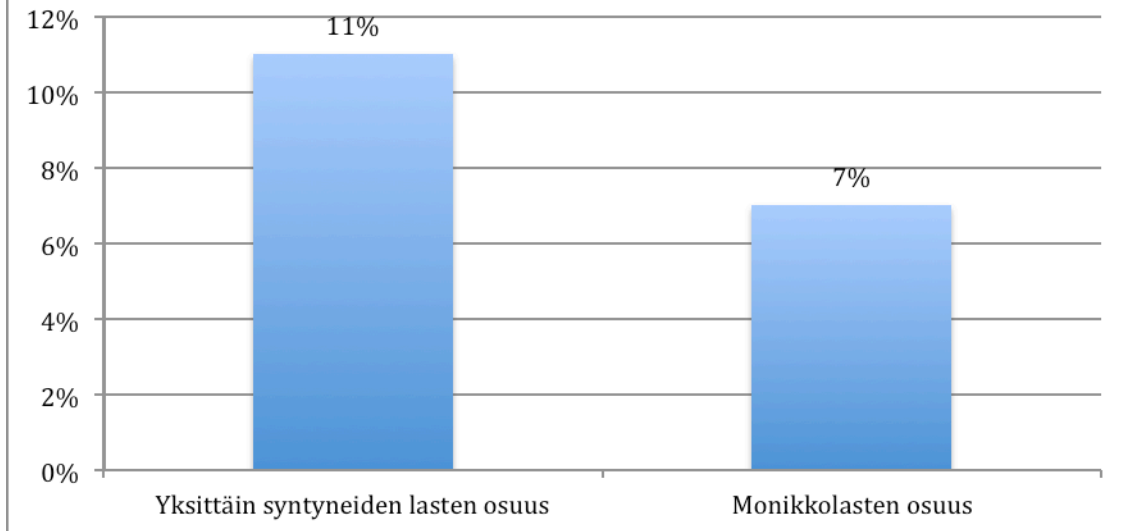
Taulukko 1. Lastensuojelun asiakkaat Helsingissä 2010

	Asiakkaita
Avohuollon asiakkaat	8856
Perhe- ja laitoshoitoon sijoitetut	2318
Omaan kotiin ja läheisverkostoon sijoitetut	216
Jälkihuollossa olevat	845
joista sijoitetut	237
Kaikki lastensuojelun asiakkaat =	
asiakkaalla voimassaoleva lastensuojelutarpeen selvitys	10022

Tilastojen pohjalta monikkolapsilla näyttäisi olevan muita lapsia pienempi riski joutua tilanteisiin, joissa joudutaan selvittämään lastensuojelun tarve. Käytettävissä olevien tilastojen pohjalta ei kuitenkaan voida pitävästi päätellä että riski olisi monikkolasten kohdalla pienempi, mutta on epätodennäköistä että heillä olisi ainakaan suurempi riski tulla lastensuojelun asiakkaiksi. Vuonna 2010 Helsingissä kaikista lastensuojelun asiakkaista 2,4 prosenttia oli monikkoja. Suomessa syntyy vuosittain keskimäärin 57424 lasta, ja monikkoraskauksien esiintyvyys on 1,6 prosenttia. Helsingissä asui vuonna 2010 yhteensä 90638 alle 18-vuotiasta lasta, joista arviolta 2900 oli monikkolapsia. Alle 18-vuotiasta helsinkiläislapsista noin joka kymmenes oli lastensuojelun asiakkaana. Yksittäin syntyneitä lapsia lastensuojelun asiakkaana oli 9814, mikä on noin 11 prosenttia kaikista yksittäin syntyneistä helsinkiläislapsista vuonna 2010. Alle 18-vuotiaita monikkolapsia oli vuonna 2010 Helsingin lastensuojelun asiakkaana 208, eli arviolta 7 prosenttia Helsinkiläisistä alle 18-vuotiaista monikkolapsista oli lastensuojelun asiakkaana (Ks. Kuvio 1). Tämä on kuitenkin laskennallinen arvio.²

² Keskiarvojen varianssia ei monikkolasten osuudesta lastensuojelun asiakkaina ei voida tarkastella, koska ei ole olemassa aineistoa useammalta vuodelta. Lisäksi suhteellisten osuuksien väliset erot ovat turhan pieniä johtopäätösten tekemiseen ilman keskiarvojen varianssien tarkastelua

Kuvio 1. Yksittäin syntyneiden- ja monikkolasten arvioidut osuudet lastensuojelun asiakkaista Helsingissä 2010

4.2 Kaksosten lastensuojelun tarpeen selvitykset

Seuraavaksi tarkastellaan sukupuolirakenteen yhteyttä lastensuojelun tarpeen syihin. Nämä syyt palautuvat joko vanhempien hoivaan ja kasvatukseen tai kaksosten ominaisuuksiin tai käyttäytymiseen. Vanhempien hoivaan ja kasvatukseen palautuvista syistä tutkimuksessa keskitytään vanhempien väsymykseen ja kasvatuspulmiin. Kaksosten käyttäytymiseen palautuvista syistä tutkimuksessa käsitellään päihteiden käyttöä ja koulunkäynnin laiminlyömistä. Nämä muuttujat valikoituivat selitettäviksi muuttujiksi niiden korkeamman esiintymisen lastensuojelutilastossa takia. Ne ovat kuitenkin vain syitä, joiden vuoksi lastensuojelutarpeen selvittämiseen ryhdytään. Tosiasiassa on hyvin vaikea erottaa toisistaan vanhempien hoivaan ja kasvatukseen palautuvia syitä sekä kaksosten ominaisuuksiin ja käyttäytymiseen palautuvia syitä, koska , koska ne ovat kytköksissä toisiinsa. Useimmitenhan juuri ajatellaan ainakin lasten ja nuorten käyttäytymisen johtuvan kasvatuksesta. Synnynnäiset piirteet tai taipumukset kuitenkin vaikuttavat siihen, miten kasvatusta ja kasvuolosuhteita yksilöön vaikuttavat. (Ks. Liite, taulukot 2 ja 3)

Suurin osa kaksosten lastensuojelutarpeen selvitysten syistä oli vanhempien hoivaan ja kasvatukseen palautuvia. Yleisin syy kaksosten lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi oli vanhempien tai huoltajan väsymys, joka oli lastensuojelun tarpeen selvityksen syynä 18 prosentilla kaksosista. Toiseksi yleisin syy oli vanhempien tai huoltajan alkoholin käyttö (14%), kolmanneksi yleisin oli kasvattamisen pulmat (13%). Kaksosten omaan käyttäytymiseen palautuvista syistä yleisimmät olivat koulumotivaatio/kouluhaluttomuus (8%) ja elämänhallintaan liittyvät vaikeudet (8%).

4.3 Vanhempien väsymys

Vanhempien väsymys oli yleisin syy lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi: yhteensä 18 prosentilla lastensuojelun asiakkaina olleista monikkolapsista vanhempien väsymys oli syynä lastensuojelun tarpeen selvittämiseen. Vanhempien väsymys oli syynä kaksosten lastensuojelun tarpeen selvityksille yleisimmin kaksosten pikkulapsivaiheessa (1-6-vuotta) ja pienintä murrosiässä (13-17-vuotta). Vanhempien väsymys oli pikkulapsivaiheessa kolme kertaa useammin kuin murrosiässä lastensuojelun tarpeen selvittämisen syynä. Ikäluokan mukaan vanhempien väsymys oli selvityksen syynä yleisintä 2-vuotiaiden lastensuojelun asiakkaina olevien kaksosten (N=12) kohdalla, heistä puolella (6) vanhempien väsymys oli syynä lastensuojelun tarpeen selvitykseen. (ks. Kuvio 2)

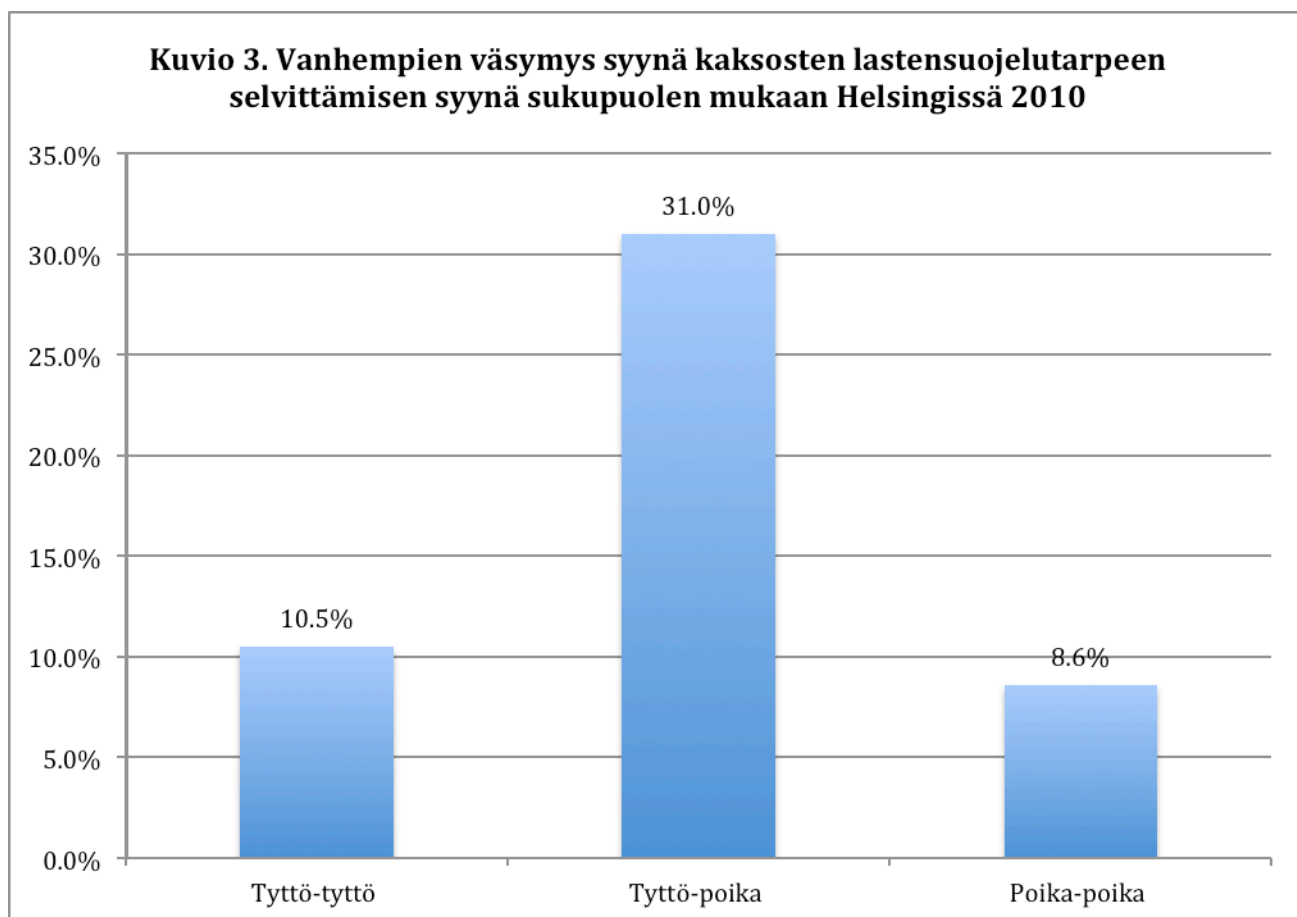
$p < 0.001$

1-6-vuotta $n=50$

7-12-vuotta $n=77$

13-17-vuotta $n=81$

Vanhempien väsymys kaksosten lastensuojelun tarpeen selvityksiin oli yleisintä tyttö/poika-kaksosparien kohdalla. Heidän osuutena vanhempiensa väsymyksen vuoksi tehdyissä selvityksissä oli kolminkertainen verrattuna tyttö/tyttö- ja poika/poika-kaksospareihin. (Ks. Kuvio 3)

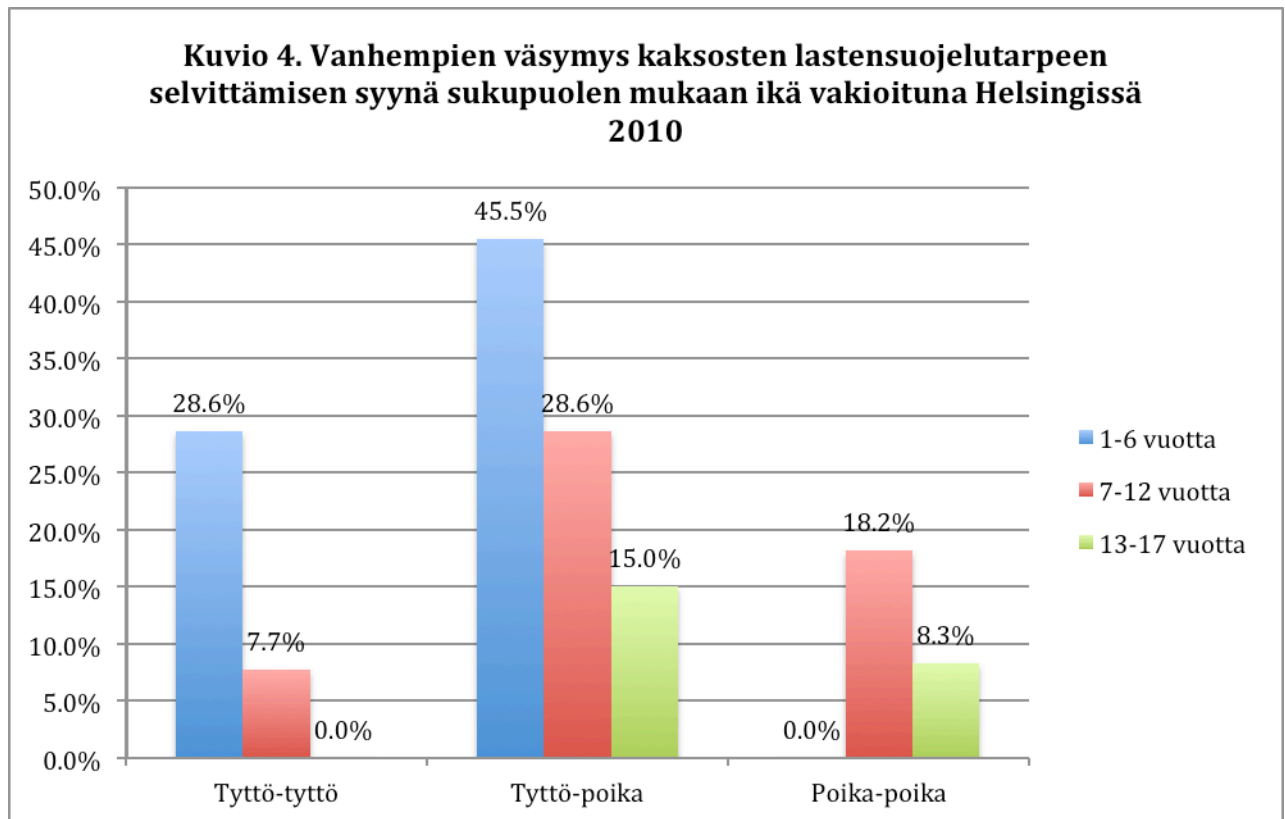
$p < 0.001$

tyttö/tyttö $n=76$

tyttö/poika $n=84$

poika/poika $n=70$

Alle kouluikäisistä tyttö/tyttö-pareja edustavista kaksosista 29 prosentilla ja tyttö/poika pareja edustavista kaksosista 46 prosentilla lastensuojelun tarvetta selvitettiin vanhempien väsymyksen vuoksi, mutta ei ainoallakaan poika/poika-pareja edustavalla kaksosella. Sen sijaan ainoallakaan tyttö/tyttö pareja edustavalla teini-ikäisellä kaksosella lastensuojelun tarvetta ei selvitetty vanhempien väsymyksen vuoksi. Tyttö/poika-pareja edustavien kaksosten keskuudessa vanhempien väsymys syynä lastensuojelun tarpeen selvittämiseen oli suurinta kaikissa ikäluokissa. (Ks. Kuvio 4)

Ikä 1-6 vuotta $p=0,012$

Ikä 7-12 vuotta $p=0,141$

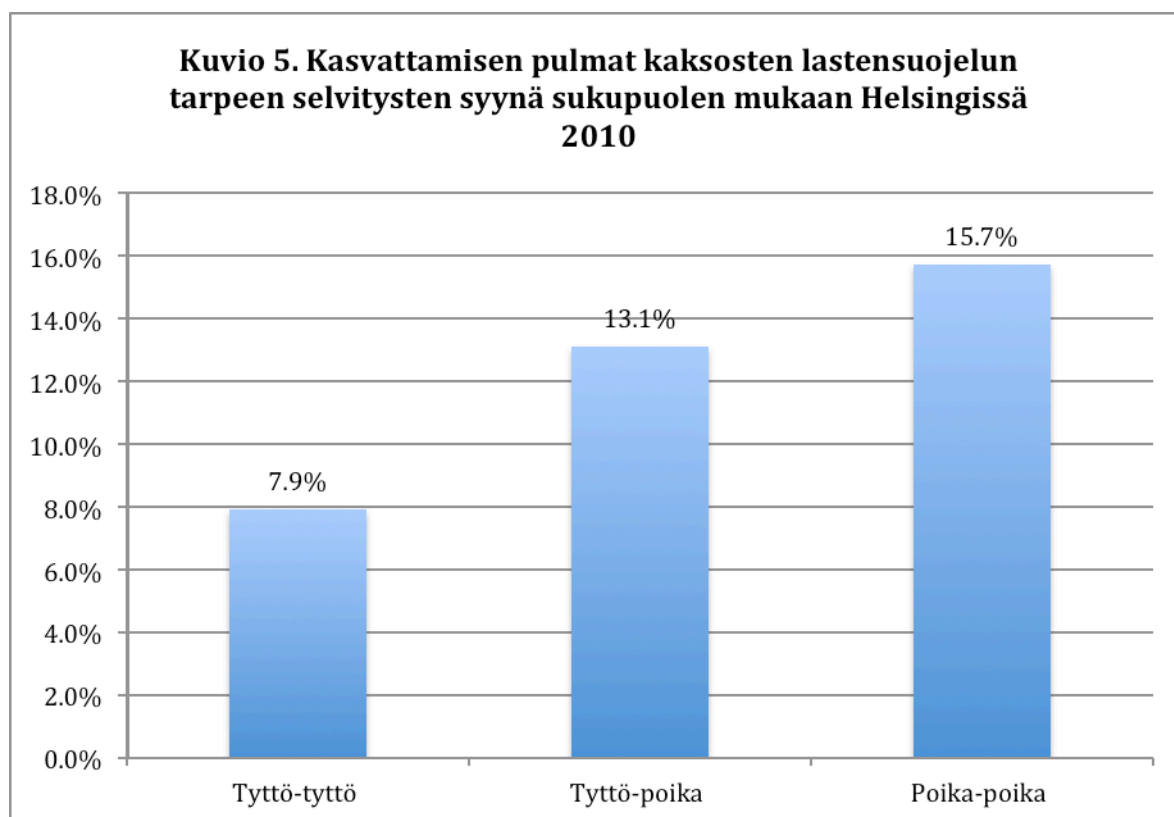
Ikä 13-17 vuota $p=0,141$

Vanhempien väsymys korreloi koulumotivaation / kouluhaluttomuuden kanssa (.509), perheen säännöistä piittaamattomuuden (.420), lähiyhteisön säännöistä piittaamattomuuden (.321), kasvattamisen pulmien kanssa (.528) satunnaisen karkailin (.424) uhoamisen ja voimakkaiden suuttumustilanteiden (.557) ihmisten kanssa kanssakäymisen vaikeuksien (.309), kiusatuksi joutumisen (.438) koulusta luvattomien poissaolojen kanssa (.357) ja kaverivaikeuksien (.712) kanssa.

4.4 Kasvattamisen pulmat

Kasvattamisen pulmat olivat lastensuojelun tarpeen selvityksen syynä reilulla 12 prosentilla lastensuojelun asiakkaina olleista monikkolapsista. Kasvattamisen pulmat olivat selvitysten syynä useimmiten poika/poika-kaksosten keskuudessa (16%), toiseksi

eniten tyttö/poika-kaksosten (13%) ja vähiten tyttö-tyttö kaksosten keskuudessa (8%).
(Ks. Kuvio 5)

$p=0,335$

tyttö/tyttö $n=76$

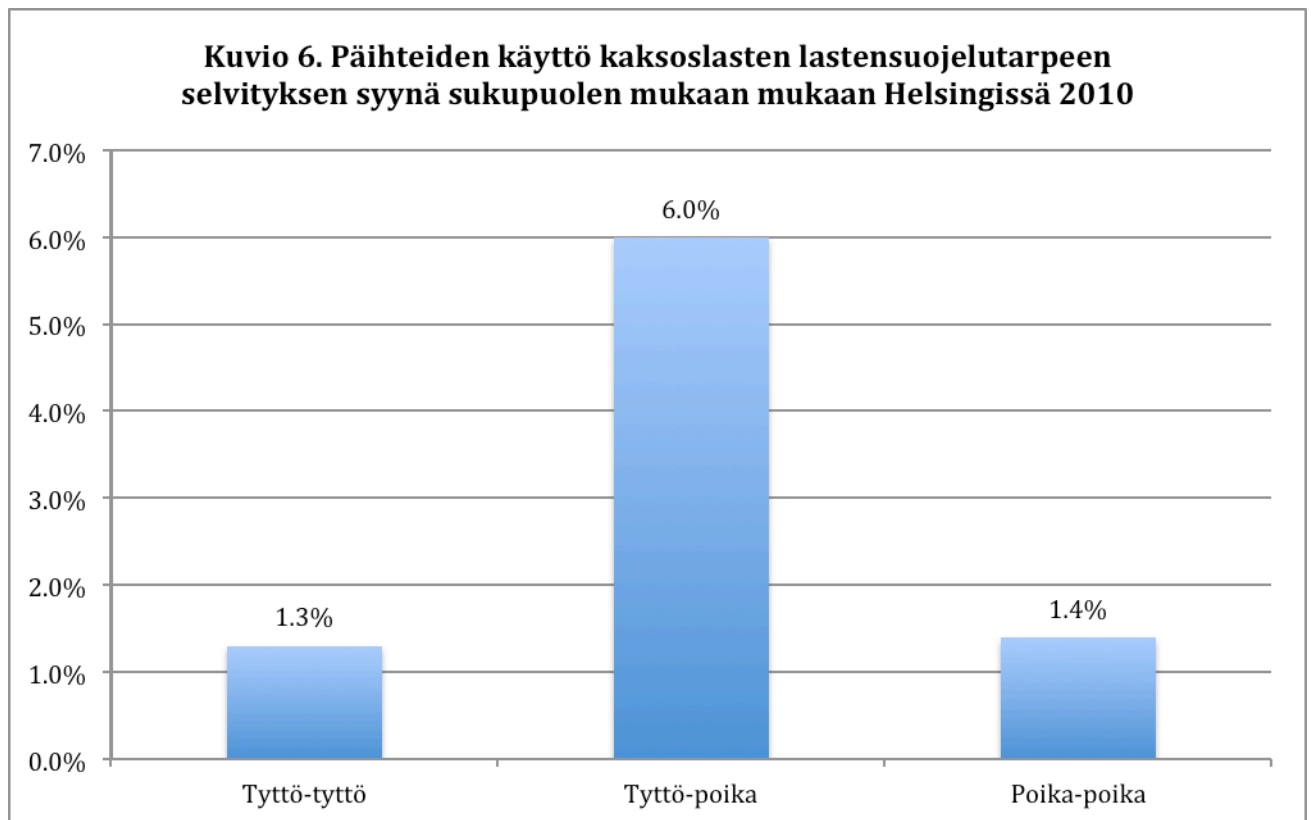
tyttö/poika $n=84$

poika/poika $n=70$

Kasvattamisen pulmat olivat kaksoslasten huostaanottojen syynä useimmiten lasten ollessa murrosiässä (13-17-vuotta), mutta kasvattamisen pulmat esiintyi huostaanottojen syynä myös pikkulapsivaiheessa ja kouluikässä olevien keskuudessa. Kasvattamisen pulmat korreloivat koulumotivaation/kouluhaluttomuuden (.758), lähiympäristön säännöistä piittaamattomuuden (.602), vanhempien väsymyksen (.528), satunnaisen karkailun/vaeltelun, uhoamisen/voimakkaiden suuttumistilanteiden, rikollisten tekojen (.581), kanssakäymisen vaikeuksien (.707), kiusatuksi joutumisen (.336), näpistelyn ja muiden alle 15-vuotiaana tehtyjen rikosten kanssa (.660), luvottomien poissaolojen koulusta (.706), asunnottomuuden (.391) ja kaverivaikeuksien (.756) kanssa

4.5 Päihteiden käyttö

Päihteiden käyttö muuttuja on alhokoloien käytöstä ja huumeiden käytöstä yhdistetty summamuuttuja. Päihteiden käyttö oli syynä kaksosten lastensuojelutarpeen selvitykselle ainoastaan 3 prosentilla kaksosista. Päihteiden käyttö, kuten muukin kaksoslasten oma oireilu oli selvityksen syynä kaksosilla vasta lasten murrosiässä (13-17-vuotta). (Ks. Kuvio 6)

$p = 0,150$

tyttö/tyttö $n=76$
 tyttö/poika $n=84$
 poika/poika $n=70$

Kaksoslasten päihteidenkäyttö lastensuojelun asiakkuuden syynä on selvästi yleisintä tyttö-poika-parien keskuudessa (6%). Tyttö/poika-pareista tytöistä 7 prosentilla ja pojista 5 prosentilla oli päihteiden käyttö asiakkuuden syynä. Päihteiden käyttö

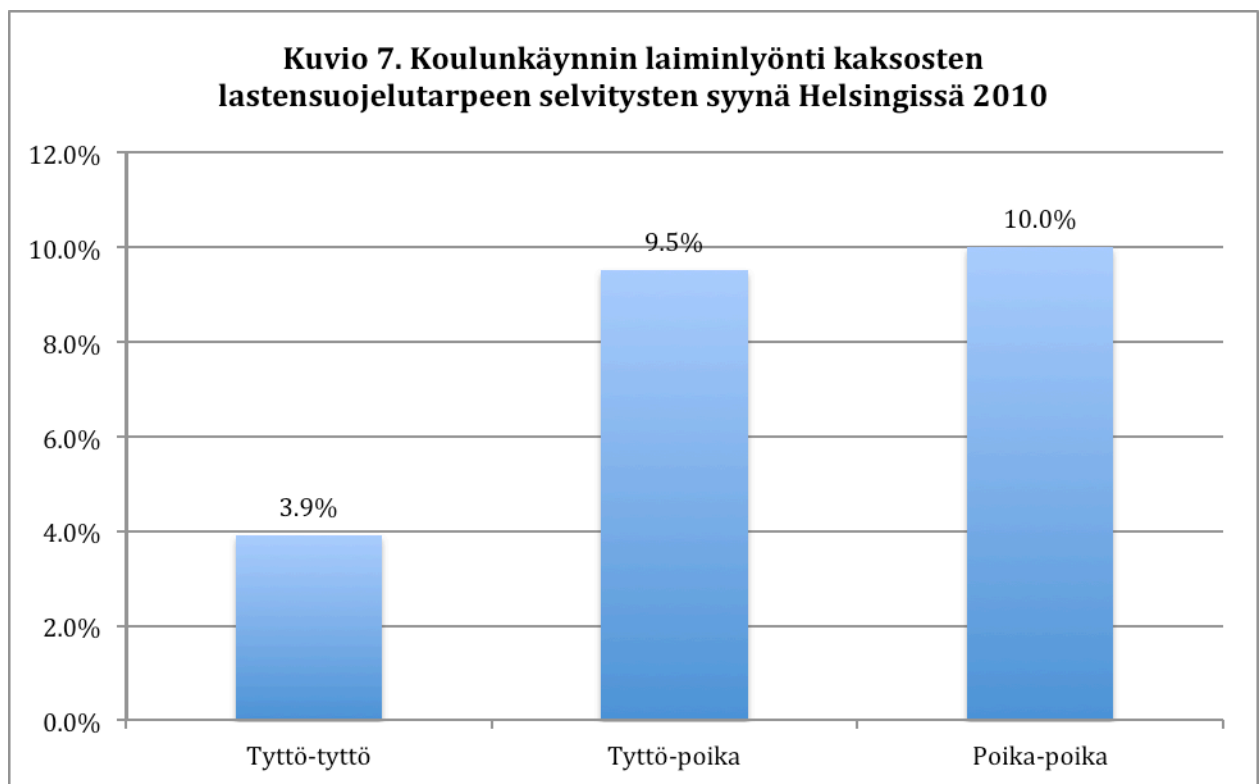
summamuuttuja ei korreloi juurikaan muiden syiden kanssa, vahvin korrelaatio oli päihteiden käytön ja koulumotivaation/kouluhaluttomuuden välillä (0,213)

4.6 Koulunkäynnin laiminlyönti

Koulunkäynnin laiminlyönti on summamuuttuja johon on yhdistetty

”koulumotivaatio/kouluhaluttomuus” sekä ”luvattomia poissaoloja koulusta”.

Koulunkäynnin laiminlyönti oli lastensuojelun tarpeen selvityksen syynä noin 8 prosentilla lastensuojelun asiakkaana olevista kaksosista. (Ks. Kuvio 7)

$p=0,304$

tyttö/tyttö $n=76$

tyttö/poika $n=84$

poika/poika $n=70$

Koulunkäynnin laiminlyönti kaksoslasten lastensuojelun asiakkuuden syynä on yleisintä poikaparien ja tyttö-poikaparien keskuudessa (molemmissa noin 10%).

Tyttö/poika-parien keskuudessa koulunkäynnin laiminlyönti oli asiakkuuden syynä pojista 12 prosentilla ja tytöistä 7 prosentilla. Koulunkäynnin laiminlyönti korreloi

voimakkaasti seuraavien muuttujien kanssa: piittaamattomuus perheen säännöistä (0,502), piittaamattomuus lähiyhteisön säännöistä (0,451), kasvattamisen pulmat (0,807), vanhempien väsymys (0,506)

4.7 Yhteenveto

Monikkolapsilla näyttäisi olevan yksittäin syntyneitä lapsia pienempi riski joutua elämäntilanteisiin, joissa lastensuojelun tarve joudutaan selvittämään. Olkoonkin, että se perustuu laskennalliselle arviolle. Todennäköistä kuitenkin on, että monikkolapsilla ei ole ainakaan korkeampi riski joutua sellaisiin elämäntilanteisiin. Vanhempien väsymys syynä lastensuojelutarpeen selvityksiin oli yleisintä tyttö/poika-pareja edustavien kaksosten keskuudessa ja vähäisintä poika/poika kaksospareja edustavien keskuudessa. Vanhempien väsymys oli sitä yleisempi syy, mitä nuoremmista monikkolapsista oli kyse. Tyttö/poika-pareja edustavien kaksosten keskuudessa vanhempien väsymys oli muita yleisempi kaikissa ikäryhmissä. Kasvattamisen pulmat olivat syynä lastensuojelutarpeen selvitykseen reilulla kymmenesosalla lastensuojelun asiakkaina olleista monikkolapsista. Kasvattamisen pulmat olivat selvityksen syynä useimmiten poika/poika-pareja edustavien ja vähiten tyttö/tyttö-pareja edustavien kaksosten keskuudessa. Päihteiden käyttö ei ollut yleinen syy monikkolasten lastensuojelutarpeen selvittämiseksi. Päihteiden käyttö selvitysten syynä oli kuitenkin yleisintä tyttö/poika kaksospareja edustavien tyttöjen keskuudessa. Koulun käynnin laiminlyönnin vuoksi lastensuojelun tarvetta selvitettiin vajaan kymmenesosan lastensuojelun asiakkaina olevien monikkolasten kohdalla. Koulunkäynnin laiminlyönti selvityksen syynä oli yleisintä tyttö/poika-pareja edustavien kaksosten keskuudessa.

5. Johtopäätökset

Vanhempien väsyminen yleisimpänä kaksosten lastensuojelutarpeen selvittämisen syynä jatkaa aiemmista tutkimuksista saatuja päätelmiä monikkovanhemmuuden raskaudesta ja vanhempien uupumuksesta. Tutkimustulos laajentaa aiempia tutkimustuloksia osoittamalla monikkovanhemmuuden raskauden ja siitä johtuvan vanhempien uupumisen johtavan myös lastensuojelun puuttumiseen

monikkoperheiden arkeen. Pienten lasten vanhempien uupumus ylipäättään on yleistä, ja vanhemmuuden uuvuttavuus keskimäärin sitä uuvuttavampaa, mitä useampaa lasta joutuu hoitamaan samanaikaisesti. Onko monikkolasten vanhemmuus sitten olennaisesti raskaampaa kuin kahden pienen lapsen hoitaminen, jotka eivät ole kaksosia. Monikkolapsilla on kuitenkin useammin kehitykseen ja kiintymyssuhteeseen liittyviä haasteita, jotka osaltaan tekevät monikkolasten vanhemmuudesta raskaampaa. Monikkoperheissä on usein myös yksittäin syntyneitä lapsia, joten monikkoperheissä vanhemmuuden raskautta saattaa osaltaan selittää myös suurempi lasten lukumäärä. Vaikka monikkoperheiden sosiaalisia olosuhteita ei tässä tutkimuksessa voitu tarkastella, monikkovanhemmuuden raskaus yhdessä muiden perheen elämää raskauttavien tekijöiden, kuten heikon taloudellisen tilanteen, yksinhuoltajuuden tai pitkäaikaissairauden kanssa, lisää riskiä lasten ja heidän vanhempiensa hyvinvoinnin menetykselle.

Monikkovanhemmuuden raskaimman vaiheen tiedetään sijoittuvan yleensä heti lasten syntymän jälkeiseen aikaan ja heidän pikkulapsivaiheeseensa. Arki samanaikaisesti syntyneiden ja pienipainoisten vauvojen kanssa, joilla usein on vielä kehityksen ongelmia, voi olla vanhemmille hyvin raskasta aikaa. Myös Hyväluoman tutkimuksessa (2010) valtaosa monikkovanhemmista koki vanhemmuuden haastavimmaksi vaiheeksi monikkolasten vauvaiän. Myös pikkulapsivaihe koettiin haastavaksi. Haasteita edellä mainittuihin ikävaiheisiin oli selvästi useimmin tuonut lasten perushoito. Kuitenkin myös lasten kasvatusta, saadun tuen ja avun määrä, parisuhteen sekä perheen taloudellinen tila, olivat tuottaneet haasteita perheille. (Emt. 54-55) Ikävaiheen vaikutus näkyi myös lastensuojelutilastoissa: vanhempien väsymys oli syynä kaksosten lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi yleisimmin kaksosten pikkulapsivaiheessa ja pienintä murrosiässä.

Vanhempien väsymys lastensuojelun tarpeen selvitysten syynä oli yleisintä tyttö/poika-kaksosparien keskuudessa. Heidän osuutensa niistä, joille oli tehty lastensuojelun tarpeen selvitys vanhempien väsymyksen vuoksi, oli kolminkertainen verrattuna tyttö/tyttö- ja poika/poika-pareihin. Tulosta voi selittää se, että eri sukupuolta olevien kaksosten kasvattaminen on todennäköisesti raskaampaa kuin samaa sukupuolta olevien kaksosten. Aiemman tutkimuksen mukaan väsyessään monikkovanhemmat

pyrkivät helpottamaan hoivataakkaansa kasvattamalla kaksoslapsiaan kollektiivisesti ns. ”yhtenä paketina” (esim. Robin 1980, Goshen-Gottensteinin 1996). Tällöin vanhemmat kohtelevat ja hoitavat molempia lapsia hyvin samalla tavalla, toisinaan jopa idealisoiden heidän kaksosuuttaan pukemalla heidät samalla tavalla ja korostamalla heidän samankaltaisuuksiaan. Kollektiivinen kasvatusta on nähty nimenomaan kaksosuuteen liittyvänä tendenssinä, ei niinkään muiden lasten. Tämä johtuu siitä, että kaksosuuteen liittyy kulttuurisia merkityksiä, jotka mahdollistavat nimenomaan kaksosten kollektiivisen kasvatuksen. Kaksosuuden kulttuurisia merkityksiä tutkinut antropologi Victor Turner (1969) on todennut, että kaksosten tapauksessa se, mikä on fyysisesti kaksi, on rakenteellisesti yksi. Vaikka kaksosten tapauksessa on syntynyt yhdellä kertaa kaksi lasta, voi yhteisössä olla heille ainoastaan yksi paikka. (Emt. 45) Modernissa länsimaisessa kulttuurissa voidaan tunnistaa kaksosten roolia koskevien sosiaalisten normien ohjaavan kohtelevaan kaksosia enemmän yhtenä yksikkönä kuin muita lapsia. Myös kaksoset itse osaltaan oppivat tämän roolin.

Vanhempien on todennäköisesti helppo toteuttaa kollektiivista kasvatustyyliä samaa sukupuolta olevien kaksosten vanhempina, mutta eri sukupuolta olevien kaksosten kohdalla tarve eriytyneemmälle ja yksilöllisemmälle kasvatukselle näyttää intensiivisempänä kuin samaa sukupuolta olevien kaksosten kohdalla. Kun kaksoset edustavat eri sukupuolta kaksosten kasvatusta sääntelevät myös eri sukupuolia koskevat normit, eikä kaksosia todennäköisesti ainakaan yhtä vahvasti voi mieltää yhdeksi yksiköksi. Vaikka lasten väliset erot eivät tietenkään ole vain sukupuoleen kytkeytyviä, lapsen sukupuoli, tietyistä ideologisista kannoista huolimatta, on tosiasiallisesti hyvin keskeinen lasten kasvatusta ohjaava tekijä. Näin ollen vanhemmat eivät kykene toteuttamaan kollektiivista hoiva- ja kasvatustyyliä jos heidän lapsensa edustavat eri sukupuolia. Samaa sukupuolta olevien lasten kasvatusta on luontaisesti vähemmän eriytynyttä, ja saattaa näin ehkäistä vanhempien väsymistä. Samaa sukupuolta edustavien kaksosten kohdalla, kaksosten roolia määrittelevät sosiaaliset normit mahdollistavat kollektiivisemmän kasvatustyylin ja jopa sen, että kaksoset määritellään joissain määrin jopa yhdeksi yksiköksi. Myös tyttö/poika kaksosparien keskuudessa vanhempien väsymys oli syynä lastensuojelutarpeen selvittämiseksi pikkulapsivaiheessa ja vähäisintä murrosiässä. Tämä johtuneen juuri hoivataakan intensiivisyyden helpottumisesta lasten varttuessa.

Kasvattamisen pulmat olivat lastensuojelun tarpeen selvityksen syynä reilulla kymmenesosalla lastensuojelun asiakkaina olleista kaksosista. Kasvattamisen pulmat olivat selvitysten syynä useimmiten poika/poika-kaksosten keskuudessa ja vähiten tyttö-tyttö kaksosten keskuudessa. Tulos mukailee kulttuurista odotusta siitä, että tytöt ovat tytöt ovat keskimäärin kiltimpiä ja helpompia, pojat villimpiä. Kasvattamisen pulmat olivat kaksoslasten lastensuojelutarpeen selvitysten syynä useimmiten lasten ollessa murrosiässä, mutta kasvattamisen pulmat esiintyi selvitysten syynä myös pikkulapsivaiheessa ja kouluikässä olevien kaksosten keskuudessa.

Päihteiden käyttö, kuten muukin kaksosten oma oireilu, koski ainoastaan murrosikäisiä kaksosia. Kaikista lastensuojelun asiakkaana olleista kaksosista ainoastaan kolmen prosentin lastensuojelun tarvetta selvitettiin kaksosten päihteiden käytön vuoksi. Kaksosten päihteiden käyttö oli selvityksen syynä selvästi yleisintä tyttö/poika-parien keskuudessa. Heistä kuudella prosentilla lastensuojelutarvetta selvitettiin päihteiden käytön vuoksi. Tyttö/poika pareista tytöillä seitsemällä prosentilla ja pojista viidellä prosentilla oli päihteiden käyttö lastensuojelutarpeen selvittämisen syynä.

Jos vanhempien uupumus ja kasvattamisen pulmat lastensuojelun tarpeen selvittämisen syinä selittyvät kaksosten ja kaksosparien sukupuolella ja ikävaiheella, mikä voi selittää sukupuolen ja päihteiden käytön yhteyttä kaksosilla. Tässä tutkimuksessa tyttöjen päihteidenkäytössä syynä lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi oli kyse sekä alkoholin että huumeiden käytössä. On mahdollista, että tyttöjen päihteiden käyttöön puututaan helpommin kuin poikien. Se ei kuitenkaan selitä sitä, miksi tyttöjen päihteiden käyttö lastensuojelun tarpeen selvittämisen syynä on yleisintä juuri tyttö/poika-kaksospareja edustavien tyttöjen keskuudessa.

On olemassa näyttöä siitä, että tytöt/naiset joilla on kaksoisveli ovat asenteiltaan maskuliinisempia ja taipuvaisempia rajoja rikkovaan toimintaan useammin kuin työt/naiset, joilla on kaksoissisar. Ei kuitenkaan tiedetä, johtuuko tämä siitä, että tytöt joilla on kaksoisveli altistuvat kohdussa suuremmalle määrälle miessukupuolihormonia, vai siitä, että tytöt joilla on kaksoisveli varttuvat erilaisessa kasvuympäristössä kuin ne kaksostytöt joilla on kaksossisar. (esim. Resnick, Gottesman, McGue, 1993;

Miller&Martin 1995) Vaikutusta voi toki olla molemmilla. Tätä taustaa vasten ei kuitenkaan ole yllättävää, että päihteiden käyttö lastensuojelutarpeen selvittämisen syynä on yleisintä tyttö/poika-pareja edustavilla kaksostytöillä. Toisaalta Pulkkisen ja kumppaneiden tutkimuksen (2003) mukaan eri sukupuolta olevat kaksoset ovat parempia sosiaalisissa taidoissa kuin samaa sukupuolta olevat. Kaksosuus voi keskinäisen läheisyyden vuoksi antaa mahdollisuuden harjoitella sosiaalisia taitoja, ja eri sukupuolta olevat kaksoset saavat myös kokemusta vastakkaisesta sukupuolesta kaksossisarensa ja hänen ystäviensä kautta. Eri sukupuolta olevien kaksosten parempi sosiaalisten taitojen kehittyminen voi myös antaa näille kaksosille kapasiteetteja varhaisempaan kypsymiseen, jolloin vanhempien auktoriteetti ja kontrolli saattavat menettää tehoaan. Varhaisemmasta kypsymisestä johtuva riippumattomuus vanhempien mielipiteistä ja kontrollista saattaa myös altistaa varhaisemmalle päihteiden käytön aloittamiselle ja rajoja rikkovalle käyttäytymiselle sekä tytöillä että pojilla.

Tutkimus antaa viitteitä siitä, että monikkoperheillä ei ole muita lapsiperheitä suurempi riski ajautua vaikeisiin elämäntilanteisiin, joiden yksi ilmenemismuoto on lastensuojelun asiakkuus. Vaikka aiempi tutkimus onkin osoittanut monikkoperheiden vaikeudet, jotka liittyvät toimeentuloon, jaksamiseen ja lastenkasvatuksellisiin haasteisiin, kotimainen tutkimus on osoittanut monikkoperheiden, ainakin kohtuullisen hyvinvoinnin. Hämäläisen ja Juutilaisen (2009) selvityksen mukaan suomalaisten monikkoperheiden hyvinvointia selittää se, että suomalaisten monikkoperheiden vanhemmat elävät keskimäärin muita useammin avioliitossa, ja se että monikkovanhemmuus tulee elämään keskimäärin muihin äiteihin verrattuna myöhäisellä iällä, jolloin ammattiasema on usein jo vakiintunut. Myös Hyväluoman (2010) tutkimus osoitti suomalaisten monikkoperheiden voivan suhteellisen hyvin. Tosin tuloksiin vaikuttanee osaltaan se, että tutkimukseen osallistuneet äidit ja puoliset olivat keskimäärin korkeammin koulutettuja kuin siitä kieltäytyneet, ja varsinkin tutkimukseen osallistuneet miehet olivat selvästi korkeammassa ammattiasemassa kuin siitä kieltäytyneet miehet. (Emt., 12)

Tämän kaltaiset, monikkoperheillä yleiset sosiaalisilta ongelmilta suojaavat taustatekijät osaltaan selittävät, miksi monikkoperheiden lapset eivät valikoidu

lastensuojelun asiakkaiksi yhtä usein kuin muiden perheiden lapset. Sosiaalihuollon asiakkaana olevat monikkoperheet saattavat tarjota yhden kosketuspinnan niihin monikkoperheisiin, joilta puuttuu edellä mainittuja suojaavia tekijöitä. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan voitu kattavasti tarkastella lastensuojelun asiakkaina olevien monikkolasten perheiden sosiaalisia taustatekijöitä. Monikkoperheitä koskevan tutkimuksen tulisi kuitenkin jatkossakin pyrkiä tavoittamaan riittävän kattavasti myös ne monikkoperheet, joissa on yksinhuoltajuutta, joissa vanhempien tulotaso ei ole erityisen korkea jne.

Tämä tutkimus oli ongelmalähtöinen, eli siinä etsittiin ongelmien ilmenemisen paikkoja. Monikkoperheissä keskimäärin ei voida pahoin. Sen sijaan tutkimuksessa huomattiin, että monikkoperheiden ja kaksosten haasteet ovat oma, muiden lapsiperheiden sekä lasten ja nuorten haasteista poikkeava ilmiökenttä. Sukupuoli näyttölee tässä ilmiökentässä merkittävää roolia, ja kaksosparien sukupuolella on vaikutusta monikkoperheiden hyvinvointiin. Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita kaksosiin liittyvistä erityispiirteistä, niiden vaikutuksesta monikkoperheiden arkeen sekä niiden ilmenemisestä sosiaalisten ongelmien tasolla. Tutkimuksessa kuroutui umpeen kahden eri tason ilmiöiden välinen kuilu. Vaikka lastensuojelutyön ja perheiden hyvinvoinnin tasolla on kyse moninaisista yhteiskunnallisen tason tekijöistä, erimerkiksi kaksostutkimuksen kohteena olevat mikrotason ilmiöt voivat olla merkittäviä selittäjiä myös yhteiskunnallisten ilmiöiden tasolla. Tutkimuksessa huomattiin että esimerkiksi kaksosten niin sanottua kollektiivista kasvatustyyliä ei voida selittää vain biologisilla tai edes psykologisilla mekanismeilla, vaan selityksen tulee huomioida myös kulttuuri: vanhemmat voivat uupumista välttääkseen turvautua kollektiiviseen kasvatustyyliin vain koska kaksosten roolia koskevat kulttuuriset normit antavat tähän mahdollisuuden. Sosiaalisen todellisuuden ilmiöt syntyvät lukemattomien eri olosuhteiden yhteen tulemisesta. Tästä ollaan ehkä samaa mieltä, mutta ongelmana usein on, että eri tasojen tai eri kenttien ilmiöitä tutkivat tieteet tarkastelevat maailmaa edelleen liiaksi vain omien tieteenalatradiotensa näkökulmasta.

6. Kirjallisuus

- Abbink C, Meyners J, Dorsel S, Walker, CJ & Flores JE (1982): Bonding as perceived by mothers of twins. *Pediatr Nurs*, 8: 411-413.
- Ahlgren K, (2007): Monikkoperheet tilastojen valossa. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveystieteiden tiedekunta, Sosiaali- ja terveysala,
- Ainslie RC (1985): The psychology of twinship. University of Nebraska Press, Lincoln.
- Bryan E. The impact of multiple preterm births on the family. *Hospital medicine* 64. 2003: 648 – 50
- Allen MC (1995): Factors affecting developmental outcome. In: Keith LG, Papiernik E, Keith DM & Luke B (1995) (eds) *Multiple pregnancy. Epidemiology, Gestation & Perinatal outcome*. The Parthenon Publishing Group, UK, 599-612.
- Alin Åkerman B & Fischbein S (1991): Twins - Are They at Risk? A Longitudinal Study of Twins and Non-Twins From Birth to 18 Years of Age. *Acta Genet Med Gemellol*, 40: 29-40.
- Bryan GH (2003): The impact of multiple preterm births on the family. *BJOG*, 110: 24-28.
- Buckler JM & Green M (2004): A comparison of the early growth of twins and singletons. *Ann Hum Biol*, 31: 311-332.
- Campbell D, van Teijlingen E, Yip L. Economics and social implications of multiple birth. *Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol* 2004; 18 (4): 657 – 668.
- Dibble ED & Cohen DJ (1981): Personality development in identical twins. The first decade of life. *Psychoanal Study Child*, 36: 45-70.
- Fiegelson EB (1983) Pathological identification in twins. *Hillside J Clin Psychiatry*, 5: 221-237.
- Gau JS, Silberg JL, Erickson MT, & Hewitt JK (1992): Childhood behavior problems: A comparison of twin and non-twin samples. *Acta Genet Med Gemellol*, 41: 53-63.
- Garel M & Blondel B (1992): Assessment at 1 year of the psychological consequences of having triplets. *Hum Reprod*, 7: 729-732.
- Gissler M (2007): Pohjoismaiset perinataalitilastot. Helsinki: Stakes, Tilastotiedote 22,.
- Gissler M, Vuori E. (2008) Synnyttäjät, synnytykset ja vastasyntyneet 2007: Helsinki: Stakes, Tilastotiedote 30,
- Goshen-Gottstein ER (1980) The mothering of twins, triplets and quadruplets. *Psychiatry*, 43: 189-204.
- Harvey D & Bryan E (1991) (eds) *The stress of Multiple Births*. The Multiple Births Foundation, London.
- Heino, T (2007): Keitä ovat lastensuojelun uudet asiakkaat. Stakes: Stakesin työpapereita 20/2007
- Holditch-Davis D, Roberts D & Sandelowski M (1999) :Early parental interactions with and perceptions of multiple birth infants. *J Adv Nurs*, 30: 200-211.
- Hyväluoma J. (2010): Moninkertaisia onnenhetkiä ja arjen haasteita. Monikkoperheiden vanhempien kokemuksia perheen hyvinvoinnista. Jyväskylä: Suomen monikkoperheet ry,
- Hyväluoma J, Karhumäki A. (2010): Monikkoperheiden taloudellinen asema ja hyvinvointi. Julkaisussa: Hämäläinen U ja Kangas O, toim. *Perhepiirissä*. Helsinki: Kelan tutkimusosasto 144 – 169.

- Hämäläinen U, Juutilainen V-P. (2009) Uudet monikkoperheet vuosina 2001 – 2004. Kuvaus tutkimustuloksista. Julkaisematon. Helsinki: Kela.
- Kaprio, Jaakko (2007): Monikkouden yleisyys, geneettinen tausta ja biologia. Teoksessa Alkio, Paula (toim) Syliäydelä elämä- arki kaksosten ja kolmosten kanssa. VL Markkinointi Oy. Helsinki 2007
- Karhumäki A (2009) Monikkoperheiden hyvinvoinnin tukeminen. Julkaisussa: Lammi-Taskula J, Karvonen S, Ahlström S, toim. Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 128 – 137
- Keith LG, Papiernik E, Keith DM & Luke B (1995) (eds) Multiple pregnancy. Epidemiology, Gestation & Perinatal outcome. The Parthenon Publishing Group, UK.
- Kumpula, U (2006.): Yhteenveto monikkoperheiden etuus- ja palvelukyselystä. Jyväskylä: Suomen monikkoperheet ry,
- Kumpula, U. (2009): Ehdotus SATA-komitealle perhevapaiden/-etuuksien muutostarpeista monikkoperheissä,
- Leonard L. (1998) Depression and anxiety disorder during multiple pregnancy and parenthood. J Obstet Gynecol and Neonatal Nurs.; 27; 329 – 337.
- Leonard MR (1961) Problems in Identification and Ego Development in Twins. Psychoanal Study Child, 16: 300-320.
- Leroy B, Lefort F, Neveu P, Risse RJ, Trevisse P & Jeny R (1982) Intrauterine growth charts for twin fetuses. Acta Genet Med Gemellol, 31:199-206.
- Ljung B-O, Fischbein S & Lindgren G (1977) A comparison of growth in twins and singleton controls of matched age followed longitudinally from 10 to 18 years. Ann Hum Biol, 4: 405–415.
- Luke B & Keith LG (1992) The contribution of singletons, twins, and triplets to low birthweight, infant mortality, and handicap in the United States. J Reprod Med, 37: 661-666.
- Lytton H (1980) Parent-child interaction. The socialization process observed in twin and singleton families. Plenum Press, New York.
- Minde K, Corter C, Goldberg S & Jeffers D (1990) Maternal preference between premature twins up to age four. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry, 29: 367-374.
- Miller EM, Martin N (1995): Analysis of the effect of hormones on opposite-sex twin attitudes Acta Genet Med Gemellol (Roma): 5;44(1):41-52
- Moilanen I & Pennanen P (1997) "Mother's child" and "father's child" among twins. A longitudinal twin study from pregnancy to 21 years age, with special reference to development and psychiatric disorders. Acta Genet Med Gemellol, 46: 219-230.
- Moilanen I & Rantakallio P (1989) The growth, development and education of Finnish twins: a longitudinal follow-up study in a birth cohort from pregnancy to nineteen years of age. Growth Dev Aging, 53: 145-150.
- Ostfeld B, Smith R, Hiatt R ja Hegyi T. (2000): Maternal behaviour toward premature twins. Implications for development. Twin Res 234 – 241.
- Owen D, Wood L, Neilson J. Antenatal Care for Women With Multiple Pregnancies: The Liverpool Approach. Clinical Obstetrics and Gynecology 2004; 47 (1), 263 – 271.

- Penninkilampi-Kerola, V (2006): Implications of co-twin dependence for twins social interactions, mental health and alcohol. Department of Public Health University of Helsinki. Department of Paediatrics University of Oulu
- Pionitelli A. (2002): *Twins. From fetus to child*. London: Routledge,
- Pietiläinen KH, Kaprio J, Rissanen A, Winter T, Rimpelä A Viken RJ & Rose RJ (1999:) distribution and heritability of BMI in Finnish adolescents aged 16 y and 17 y: A study of 4884 twins and 2509 singletons. *Int J Obes*, 23: 107-115.
- Pulkkinen, L., Vaalamo, I., Hietala, R., Kaprio, J. & Rose, R.J. (2003). Peer report of adaptive behavior in twins and singletons: Is twinship a risk or an advantage? *Twin Research*, 6, 106-118.
- Resnick S ~f. Gottesman I I. McGue M (1993): Sensation seeking in opposite-se.'t twins: an effect of prenatal hormones"? *Behav Genet* 23:323-329.
- Ruokolainen A(2010): (Tietoja monikkoperheiden lapsiluvusta Hedelmällisyys ja koulutus 1970 – 2008 – rekisteriaineistoista. (25.1.2010 sähköinen tiedoksianto.)
- Rutter M & Redshaw J (1991) Growing up as a twin: Twin-singleton differences in psychological development. *J Child Psychol Psychiatry*, 32: 885-895.
- Thorbe K, Golding J, MacGillivray I, Greenwood R (1991): Comparison of prevalence of depressions in mothers of twins and mothers of singletons. *Br Med J*; 302 (6781). 875 – 879.
- Sandbank AC (1988) The effect of twins on family relationships. *Acta Genet Med Gemellol*, 37:161-171.
- Savic S (1980) *How twins learn to talk: A study of the speech development of twins*. Academic Press, London.
- Trias LT; Ebeling HE, Penninkilampi-Kerola V, Kunelius AM, Tirkkonen TT, Moilanen IK. How long do the consequences of parental preference last. A study of twins from pregnancy to young adulthood. *Twin Res Hum Genet* 2006; 9 (2): 240 – 249.
- Sherer D (2001) Adverse perinatal outcome of twin pregnancies according to chorionicity: Review of the literature. *Am J Perinatol*, 18: 23-37.
- Turner, V (1969): *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure*. Chicago: Aldine
- Watts D & Lytton H (1981) Twinship as handicap: Fact or fiction? *Prog Clin Biol Res*, 69: 283-286.
- Yokoyama Y, Sugimoto M, Miyake Y, Sono J, Mizugami K, Kaprio J, Silventoinen K. (2011): Motor development of triplets: a Japanese prospective cohort study. *Twin Research and Human Genetics* 14, 185-191.
- Zazzo R (1984) *Le Paradoxe des jumeaux*. Paris, Stock.

Internetlähteet:

- Muranen, P (2012): Lastensuojelun käsikirja THL. Nettisivusto Sosiaaliraportt.fi/lastensuojelunkasikirja

Liite 1

Taulukko 2. Monikkovanhempiin liittyvät syyt lastensuojelutarpeen selvittämiseksi Helsingissä 2010

Syy	N	%	Syy	N	%
Kypsymättömyys vanhemmuuteen	11	4.5	Perhe eristäytynyt / sosiaalisen verkon tuen puute	1	0.4
Alkoholin käyttö vanhempi/huoltaja	35	14.3	Aikuisten keskinäinen fyysinen/henkinen väkivalta	8	3.3
Lapsen muu seksuaalinen hyväksikäyttö	1	0.4	Perheen vuorovaikutukseen liittyvät vaikeudet	20	8.2
Kasvattamisen pulmat lapsi/nuori	31	12.7	Avo- tai avioero	9	3.7
Päihteiden sekakäyttö vanhempi/huoltaja	9	3.7	Kulttuuriristiriidat vanhempi/huoltaja	6	2.5
Mielenterveyden häiriöt vanhempi/huoltaja	27	11.1	Mielisairaus vanhempi/huoltaja	2	0.8
Väsytys vanhempi/huoltaja	44	18	Vankilassaolo	1	0.4
Lapsen huollon laiminlyönti	10	4.1	Asunnon menetys	1	0.4
Kuolema / katoaminen vanhempi/huoltaja	7	2.9	Lapsen huollon laiminlyönti	10	4.1
Äkillinen muutos (elämäntilanne / elinolosuhde)	4	1.6	Pakolaisuus/turvapaikan haku/perheenyhdistäminen	4	1.6
Huolto- ja tapaamisriidat	6	2.5	Ihmissuhdevaikeudet vanhempi/huoltaja	1	0.4
Kaoottinen elämäntilanne	16	6.6	Henkinen väkivalta ja lapsen kaltoin kohtelu	2	0.8
Rikokset vanhempi/huoltaja	1	0.4	Asunnottomuus	3	1.2
Fyysinen väkivalta kohdistunut lapseen	8	3.3	Lapsen terveyden ja sairauden hoidon puute	2	0.8
Huumeiden käyttö, myös lääkkeitä vanhempi/huoltaja	13	5.3	Fyysinen turvallisuus lapsi	4	1.6
Somaattinen sairaus/vammaisuus vanhempi/huoltaja	4	1.6	Yksinhuoltajuus	3	1.2
Toimeentulovaikeudet / elatuksen laiminlyönti	2	0.8	Diagnostisoitu psyykinen sairaus lapsi	2	0.8

**Taulukko 3. Monikkolapsiin liittyvät syyt lastensuojelutarpeen selvittämiseksi
Helsingissä 2010**

Syy	N	%	Syy	N	%
Koulumotivaatio / kouluhaluttomuus	20	8.2	Kadulla eläminen	1	0.4
Piittaamattomuus perheen säännöistä	11	4.5	Huumeiden käyttö, myös lääkkeet lapsi/nuori	3	1.2
Piittaamattomuus (lähi)yhteisön säännöistä	7	2.9	Uhoaminen / voimakkaat suuttumistilanteet	7	2.9
Itsenäistymisen tuen tarve / epäitsenäisyys	7	2.9	Väkivaltaisuus lapsi/nuori	3	1.2
Impppaus lapsi/nuori	1	0.4	Kiusanteko (kiusaaminen)	1	0.4
Psyykkinen turvallisuuden tunne lapsi	9	3.7	Rikollinen teko	2	0.8
Väkivaltaisuus lapsi/nuori	3	1.2	Kaoottisuus arkisissa asioissa	3	1.2
Elämönhallintaan liittyvä vaikeus	20	8.2	Vaikeuksia kanssakäymisessä ihmisten kanssa	1	0.4
Psykosomaattinen oireilu lapsi	5	2	Kiusatuksi joutuminen	2	0.8
Liiallinen vastuunotto vrt lapsen ikä/kehitystaso	17	7	Heikko koulumenestys Näpistely ym. alle 15v. tehty rikos	2	0.8
Satunnainen karkailu / vaeltelu	4	1.6	Luvattomia poissaoloja/koulunkäynnin laiminlyönti	3	1.2
Somaattinen sairaus tai vammainen lapsi	3	1.2	E erityiset oppimisvaikeudet	8	3.3
Alkoholin käyttö lapsi/nuori	5	2	Kaveri vaikeudet / kaverittomuus	2	0.8
Muu sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyvä tekijä	4	1.6		2	0.8